

Slovenski Pravniki

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani

-
1. DR. PAJNIČ EDVARD: Preizkus sodnih odločb v kazenskem postopanju 253
 2. Dr. METOD DOLENC: Delo desetega mednarodnega kongresa za kazensko pravo in izvrševanje kazni v Pragi (1930) 267
 3. UNIV. PROF. DR. ALEKSANDER BILIMOVIČ: Matematična obdelava statističnih podatkov Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani 282
 4. DR. FRANČE GORŠIČ: Iz načelnih razpisov ministrstva notranjih poslov 289
 5. KNJIZEVNA POROČILA 292
 6. RAZNE VESTI 299
- PRIOLOGA: Odločbe stola sedmorice o civilnih stvareh.

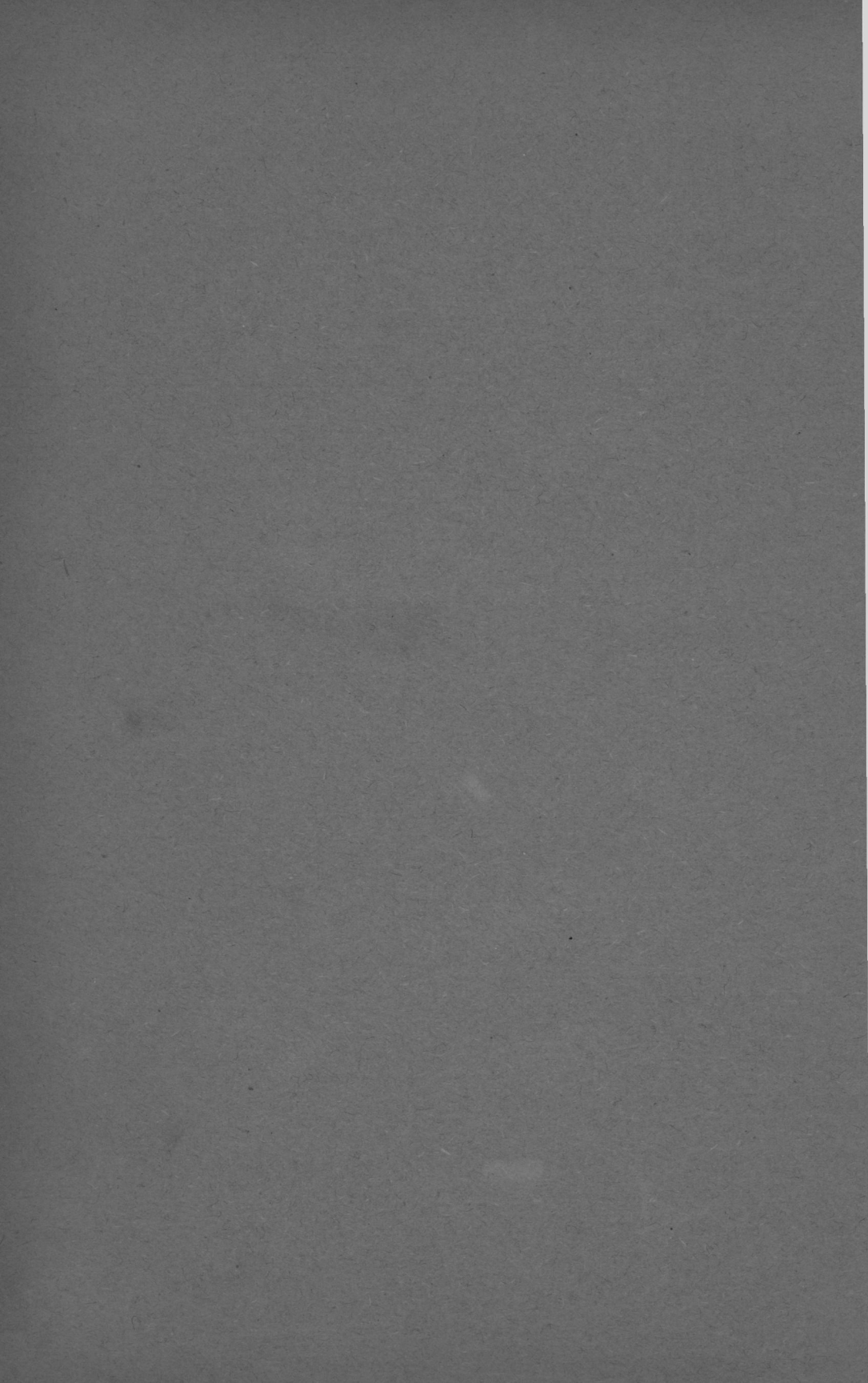

V LJUBLJANI 1930

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“

Za uredništvo in izdajatelja odgovarja: Dr. Rudolf Sajovic

Za Narodno tiskarno: Franc Jezeršek

SLOVENSKI PRAVNIK

Leto XLIV.

Ljubljana, 1930.

Št. 11.—12.

Preizkus sodnih odločb v kazenskem postopanju.

Dr. Pajnič Edvard.

Konec.

V r o č b e.²⁸ Paziti je treba na to, da se vsaka vročitev odločbe, glede katere teče rok za pravno sredstvo ali za ugovor zoper obtožnico od trenutka vročitve, vroči obdolžencu, zasebnemu ali subsidiarnemu tožilcu, zasebnemu udeležencu o s e b n o ali pa pravtako njegovemu zastopniku, ki ga je odredil (§ 82., odst. II. in III. k. p.). Rabiti je treba v takih primerih vsikdar modre povratnice (§ 81. k. p.), kar se v poslovanju često opusti, dasi večinoma radi nepravilnosti vročb ne nastanejo kvarne posledice za prizadete osebe.

Po povratnici je čas vročitve posvedočen in stvar sodne pisarnice je, da ima odslej iztek roka v razvidnosti.²⁹

V rok se ne računa ona ura ali oni dan, od katere ali od katerega bi se moral rok začeti; kot prva ura ali prvi dan se mogoče računa šele sledeča ura ali sledeči dan (kakor je pač rok določen po urah³⁰ ali po dnevih) (§ 87. k. p.). Dejanje je v kazenski pravdi (priglasitev pravnega sredstva ali po priglasitvi vložitev posebne obrazložitve) izvršeno pravočasno, če je podvzeto pred iztekom roka. Ni treba, da bi pred iztekom roka tudi že dospela dotična priglasitev ali obrazložitev sodišču prve stopnje, ki je izdalo pobijano odločbo, kakor že povedano, zadošča (§ 86., odst. II. k. p.), da se izroči za prejem upravičeni sodni osebi (tudi izven uradnih ur — § 100. ur. o. v. r. z. k. s.) ali pa preda p o š t i in sicer p r i p o r o č e n o. Ugotovitev predaje na pošto je torej

²⁸ Prim. §§ 98 in 90 zak. o kr. red. sodišč.

²⁹ Glej §§ 26 in nasl. ur. o. p. r. z. k. s. in § 60 ur. o. p. r. z. drž. tož. (Koledar — »ročišnik« — »Krč«).

³⁰ Glej opazko št. 25 zgoraj.

zelo važna, vodilec kaz. vpisnika naj napravi na vlogi sami beležko o tem dejstvu. Zato naj se, ko dojde dotična vloga na sodišče, shrani in priloži spisu o m o t s postnimi žigi o izročitvi in o oddaji pošne pošiljke. Po potrebi (omot je n. pr. nečitljiv) se mora po sodišču, ki je izdalo pobijano odločbo, ugotoviti s povprašanjem pristojnega pošnega oblastva dan predaje priporočene pošiljke na pošto. Tako je treba postopati še preden se predlože spisi višjemu sodišču (§ 30. ur. o. p. r. z. k. s.). Če je poslednji dan roka nedelja ali državni praznik ali dan, ko sodišče ne uraduje,³¹ izteče rok s pretekom prvega prihodnjega delavnika (§ 87., odst. III. k. p.)

Postavitev v prejšnji stan zoper zamudo roka za priziv ali za revizijo. Če zamudi pritožilec rok za priglasitev pravnega sredstva, mu to le v izjemnih primerih ne more škodovati. Postavitev v prejšnji stan je po § 326., odst. II. k. p. mogoča zgolj pri zamudi roka za priglasitev priziva ali revizije po obdolžencu. Mora pa obdolženec zaprositi zato v treh dneh, ko so odpravljene zapreke, zamude, o katerih mora verjetno izkazati,³² da so bile zanj in za njegovega branilca nepremagljive. Vrh tega mora zaeno priglasiti ter obrazložiti pravno sredstvo priziva ali revizije. Vložiti mora obdolženec svojo prošnjo te vrste pri sodišču, čigar sodba se pobija in jo to sodišče s pravnim sredstvom vred vroči tožilcu, da morda poda izjavo in nasprotno razloge v roku osmih dni. Po dohodu izjave ali nasprotnih razlogov ali po izteku osemdnevnega roka se predloži prošnja z vsemi spisi onemu višjemu sodišču, ki je za odločitev o dotičnem zamujenem pravnem sredstvu pristojno.

Višje sodišče odloči najprej o prošnji za postavitev v prejšnji stan, nato pa še meritorno o pravnem sredstvu samem.³³ Omenili smo že zgoraj, da taka prošnja nima na

³¹ Glej zakon o praznikih v smislu sodnega postopnika in ostalih zakonskih predpisov izvzemši menični zakon in zakon o čeku z dne 27. sept. 1929., Služ. Nov. 5. okt. 1929., št. 233/XCVI za uredbo, izdano na osnovi § 6 zakona o praznikih z dne 4. febr. 1930., Služ. Nov. 7. febr. 1930., št. 29/X. Sicer uradovanje na sodiščih nikdar povsem ne prestane. Po §§ 2 in nasl. uredbe o praznikih se izvrše dela, ki ne trpe odlaganja, tudi v nedeljo in o praznikih. Posebno je v § 3 ur. o praznikih opozorjeno na vse tiskovne kazenske stvari. Prim. tudi § 92 zak. o ured. rednih sodišč.

³² Pogoji za postavitev v prejšnji stan radi izostanka pri razpravi, po kateri je bila izročena sodba, morajo biti točno d o k a z a n i — § 391 k. p. —. Prav to velja za obnovo po § 361, odst. II. k. p.

³³ Stroškovni izrek — § 312, odst. II. k. p.

sebi zadržne moči (§ 326., odst. V. k. p.). O prošnji za postavitev v prejšnji stan radi izteka roka za priglasitev pravnih sredstev priziva in revizije govorimo že na tem mestu, ker treba poudarjati, da je ta prošnja omejena le na zamudo rokov za pravkar imenovane vrste pravnih sredstev zoper sodbe.

Pri sodbah sodnika poedinca, izrečenih v obdolženčevi odsotnosti, pride v poštev le zamuda roka glede tu vzporedno dopuščenega priziva (§ 391. k. p.), ne pa tudi zamuda roka glede tukaj mogoče prošnje (povsem drugega značaja) za postavitev v prejšnji stan. Za to prošnjo nikakor niso upravičene obdolžencu blizu stoječe osebe, imenovane v § 324., odst. IV. k. p. Končno pod nobenim pogojem ugodnost prošnje po § 326., odst. II. k. p. ne gre tožilcu, ki je tu že po občnih načelih našega kazenskega postopnika obdolžencu vidno zapostavljen.³⁴ Odveč bi bila v zakonu posebna določba (§ 326., odst. IV. k. p.), da ni dopustno nadaljnje pravno sredstvo zoper ugoditev prošnji za postavitev v prejšnji stan, kajti višje sodišče kot zadnja stopnja takoj nato preide v meritorno rešitev pravnega sredstva (priziva ali revizije) samega.

Oblika priglasitve in obrazložitve pravnega sredstva ni za uspeh merodavna, odločuje vsebina in zlasti ne škoduje, če je pravno sredstvo pogrešno nazvano (§ 325, odst. II. k. p.). Seveda mora biti vsaj razvidno, katera odločba in koliko se pobija. Potrebno je, da so pri določnih pravnih sredstvih navedene točke sodbe, ki jih hoče pritožilec pobijati (§§ 332, odst. I. in 333, odst. IV., 334 k. p.). Pri pobijanju sodbe je potrebno, da so navedene kršitve zakona jasno in ločeno ter činjenice, ki vsebujejo pomanjkljivosti postopanja (§§ 340, 341 toč. 2. k. p.) ali poleg pobijanih točk sodbe morda tudi še kršitve zakona (§§ 392, 398, odst. I. k. p.). Sicer se sme vsako pravno sredstvo priglasiti ali vložiti ustno na zapisnik ali pa pismeno. Le za pismeno revizijo, ki jo ni priglasil državni tožilec, je potreben podpis upravičenega branilca (§§ 325, odst. II., 341, toč. 3 k. p.), torej pravnega zastopnika s kvalifikacijo po § 58 k. p. Po naravi dejanskih razmer včasih priglasitev pravnega sredstva — tako ugovora zaprtega obdolženca zoper obtožnico — ni drugače mogoča kakor na zapisnik. V več primerih je treba ločiti med priglasitvijo in obraz-

³⁴ Prim §§ 364 in 462 st. k. p. r., po katerem je bila prošnja za postavitev v prejšnji stan zoper iztek rokov za priglasenje pravnih sredstev glede sodbe dopuščena objektivno v širšem obsegu.

ložbo pravnega sredstva. To velja glede pravkar omenjene priglasitve ugovora zoper obtožnico, ki jej utegne slediti njegova obrazložba (§ 204, odst. III. k. p.). Priglasitev in obrazložba z a e n o sta potrebna pri pritožbah (§ 330, odst. I. k. p.). Tudi pri prizivih in revizijah mora biti tu in tam po dejanskih in procesnih razmerah dotične pravde nujno zvezana s priglasitvijo že obrazložitev.³⁵

Sodišča v kazenskem postopanju o pravnih sredstvih ter sorodnih primerih.

Poslovanje o priglašenem pravnem sredstvu pri sodišču prve stopnje (§§ 325 odst. I., 330 odst. I., 339 odst. I. k. p. r.) je po kakovosti pravnega sredstva različno. O tem bo še pozneje podrobneje razpravljano. Vobče je reči, da mora to sodišče pri vseh pravnih sredstvih, ki so bila prijem priglašena, ugotoviti uradoma, ali je bila pobijana odločba pravilno priobčena (z razglasitvijo) ali vročena. Pri pismenih revizijah je gledati tudi še na gori omenjeno oblikovno pravilnost (§§ 325 odst. I., 341 toč. 3 k. p.). Okrožno sodišče odredi po priglašenem prizivu (§ 332 k. p.) in pravočasno priglašeni reviziji redoma, da se vroči prepis pobijane sodbe (§§ 333 odst. I., 339 odst. I. k. p.) pritožilcu. Prav to se zgodi, ko je priglašen priziv zoper sodbe, izrečene po sodniku poedincu sreskega ali okrožnega sodišča, če je bil tak prepis zahtevan (§ 394 odst. IV. k. p.). Če je morda došla pravočasna obrazložitev pravnega sredstva (revizije — priziva), jo je treba priobčiti nasprotni stranki, da morda poda zoper obrazložitev protirazloge. Po podanih protirazlogih ali po brezuspešnem izteku roka za njih izročitev, pošlje sodišče prve stopnje vse spise (seveda s pobijano odločbo — sodbo — in dotičnim pravnim sredstvom) sodišču, pristojnemu za odločbo o pravnem sredstvu. (§§ 333 odst. V., 343 odst. III., 396 odst. I. k. p.). Le pri reviziji (§ 341 št. 1—3 k. p.) in pri prizivu zoper sodbe sodnikov poedincev (§ 395 odst. III. k. p.) sme že sodišče prve stopnje zavrniti pravno sredstvo iz razlogov, navedenih v cit. zak. določbah. V vseh drugih primerih, zlasti pri pritožbah (§§ 330 odst. II., 331 odst. III. 2. stav. k. p.) ter prizivih zoper sodbe okrožnega kot zbornega sodišča (§§ 333 odst. V. in 334 odst. I. k. p.) predloži spise sodišče prve stopnje neposredno višjemu sodišču, najsi je tudi povsem jasno, da treba dotično pravno sredstvo, n. pr. ker je zakasnelo, zavrniti.

Ko premotrujemo poslovanje sodišč, ki naj odločujejo o pravnih sredstvih v kazenskem postopanju,

³⁵ §§ 326 odst. II. toč. 3, 391 odst. IV., 394 odst. II., 409 k. p.

panju, zbode v oči, da so po kazenskem postopniku, od 1. januarja 1930 veljavnem, zelo pomnoženi primeri, ko o podanem pravnem sredstvu odloča ali preizkusi lastno odločbo brez uporabljenega pravnega sredstva isto sodišče, ki je storilo pobijano ali sploh prejšnjo odločbo. Včasih posluje isto sodišče na tak način v drugačni sestavi (prvič kot sodnik poedinec, drugič v senatu), drugikrat pa prav tako oblikovano (§ 29 k. p.) kakor pri prejšnji odločbi, ki jo je preizkusiti. Poznani so tudi v kazenskem postopanju primeri, da more v danih pogojih ugoditi pritožbi isti sodnik, zoper čigar naredbo se pritožba obrača (§ 330 odst. II. k. p.) Smatra se pritožba tu kot nekakšna opozoritev ali bolje rečeno kot prošnja ali predlog. Na opisani način je prepuščena odločitev s preizkusom prejšnje odločbe vprav istemu sodišču zlasti v primerih §§ 11 toč. I., 238, 331 odst. I., 391, 359 do 371, 411 k. p.³⁶

Okrožna kot zborna sodišča odločajo kot sodišča druge stopnje (§ 11 toč. 3. k. p.) o prizivih zoper sodbe ter o pritožbah zoper naredbe in rešitve sreskih sodišč. Tu odločajo okrožna kot zborna sodišča končno (§§ 410 odst. I. in 12 toč. 1. in 3. k. p.). Zanimivo je, da utegnejo v teku prizivnega postopanja nastopati okrožna sodišča (morda po dopolnitvi senata) kot zborna sodišča prve stopnje (§§ 407 odst. II. in 410 odst. IV. k. p.). Okrožna kot zborna sodišča druge stopnje tvorijo stalne senate³⁷ za odločbe o pritožbah in prizivih za mlajše maloletnike (§ 447 odst. II. k. p.). Glede poslovanja o pravnih sredstvih, ki jih rešuje okrožno kot zborna sodišče, vsebuje uredba o poslovnem redu za kaz. sodišča v §§ 197 do 200 ur. o p. r. z. k. s. podrobne predpise, zlasti kar se tiče vpisnikov.³⁸

³⁶ § 238 k. p.: rešitev pritožbe zoper kaznitev priče ali izvedenca radi neopravičenega izostanka od glavne razprave.

§§ 11 toč. I in 331 odst. I. k. p. pritožbe zoper odločbe in odredbe preiskovalnega sodnika ter siceršen preizkus njegovih odredb (§ 14 odst. II ur. o. p. r. 7. k. s.).

§ 391 k. p. rešitev obdolženčeve prošnje za postavitev v prejšnji stan v opravičbo izostanka pri razpravi, pri kateri se je izrekla zamudna sodba.

§§ 359—371, 411 k. p.: obnova kazenskega postopanja.

§ 360 k. p. ima v mislih primere, v katerih utegne sresko sodišče svojo, že pravomočno sodbo predruščiti.

³⁷ § 19 Zak. o ured. red. sod.

³⁸ § 197 Ur. ...: »Kv« — rešitve senata glede naredb in rešitev preiskovalnega sodnika. — § 198 Ur. ...: »Kž« — pritožbe zoper rešitve in naredbe sreskih sodišč. — § 199 Ur. ...: »Kpr« — prizivi zoper sodbe

Apelacijska sodišča odločajo v kazenskih stvareh (§ 12 št. 1.—4. k. p.) v pretežni meri kot sodišča druge in torej tudi zadnje stopnje, če že gre za rešitev pritožb zoper naredbe in rešitve okrožnih sodišč (§§ 331 odst. II., 328 odst. III. k. p.) ali za odločitev o prizivih glede sodb okrožnih sodišč (§§ 333 odst. V., 334 odst. VI., 396 odst. II. in 410 odst. I. k. p.). Prav to velja glede pravnih sredstev zoper odločbe prve stopnje po določbah zakona o tisku. Apelacijsko sodišče odločuje nadalje o ugovorih zoper obtožnice, vložene pri okrožnih sodiščih³⁹ in deluje tudi kot nadzorovalno oblastvo (§ 12 toč. 4. k. p.), o čemer govorimo še obširneje. Apelacijskemu sodišču je poverjena razen tega odločitev v nekaterih posebno važnih primerih, kjer pa ne gre za pravna sredstva in le tu in tam za posredni preizkus odločb okrožnih sodišč.⁴⁰ O načinu pisarniškega poslovanja pri apelacijskih sodiščih v gorenjih kazenskih stvareh vsebujejo predpise §§ 202 do 207 ur. o p. r. z. k. s.⁴¹

Kasacijsko sodišče⁴² nastopa po § 13 k. p. kot druga in zadnja stopnja glede revizij zoper sodbe okrožnega kot zbornega sodišča, a tudi glede prizivov zoper vprav navedene sodbe, kolikor so združeni z revizijami (§§ 332 in 353 k. p.). V nekaterih primerih pa rešuje kasacijsko sodišče tudi pritožbe. Tu je treba omeniti najprej pritožbo zoper rešitev okrožnega sodišča, s katero je bila revizija zavržena po § 341 k. p. Pridržani sta kasacijskemu sodišču v rešitev pritožba zoper dovolitev delegacije (§ 23 odst. III. k. p.) po apelacijskem sodišču in pritožba zoper odločbo okrožnega sodišča, s katero je bil zavržen predlog na rehabilitacijo z razveljavo izrečene sodbe (§ 481 odst. IV. k. p.). Kasacijsko sodišče je v posredni zvezi s pravnim sredstvom revizije upravičeno k tako zvani izredni obnovi kazenskega postopanja (§§ 355 nasl. k. p.) in odloča o zahtevku vrhovnega državnega tožilca za zaščito zakona (§§ 41 odst. II., 357, 410 odst. II. k. p.). Tudi kasacijskemu sodišču je prepuščena po našem kazenskem postopniku (§ 13 toč. 3. k. p.) odločitev

sreskih sodišč. K tem vpisnikom je treba v svrhu pregleda voditi še potrebne imenike (§ 200 ur. o p. r. z. k. s.).

³⁹ Glede območja Bosne in Hercegovine prim. čl. 14. uvod. zak. h. k. p. in k. z.

⁴⁰ §§ 23 odst. I., 34 odst. I. — IV., 129 odst. III., 213 odst. II., 418, 430 odst. III., 431, 433, 496 odst. I. k. p.

⁴¹ Vpisniki »Kža« (pritožbe), »Kopa« (ugovori zoper obtožnico), »Kpna« (prizivi zoper sodbe okrožnih kot zbornih sodišč), »Kppa« (prizivi zoper sodbe sodnika poedinca pri okrožnih sodiščih).

⁴² Prim. čl. 12 in 13 uvod. zak. h. k. z. in k. p.

v nekaterih posebej izrečenih primerih, ki imajo kolikor toliko sličnosti s postopanjem ob priliki uporabljenih pravnih sredstev.⁴³ Poslovno delovanje kasacijskega sodišča v kazenskih stvareh je urejeno po predpisih §§ 209 do 213 ur. o p. r. z. k. s.⁴⁴

Pravosodnim upravnim oblastem ne gre vobče pravica, da preizkusijo odločbe kazenskih sodišč, a vendar imajo stranke v kazenskih pravnih in še bolj po njih zaključenju v stanju izvršitve kazenskih sodb izdaten interes na zakonitem poslovanju višjih pravosodnih oblasti. V posameznih primerih pa imajo po zakonu dani odločilen vpliv te pravosodne oblasti — predvsem ministrstvo pravde — celo na sodne odločbe in njih izvršitev. V §§ 49, 50 k. p. n. pr. je razmotrivana izključitev in odklonitev državnih tožilcev, predvidena je pritožba zoper državno tožilstvo na višje državno tožilstvo, zoper slednje pa na ministra pravde. Mišljeno je dalje (§ 46 k. p.) na spore o pristojnosti med državnimi tožilci.

Kot vrhovno službeno oblastvo državnih tožilstev odloči ministrstvo pravde morda tudi o tem, če naj vrhovni državni tožilec stavi zahtevek po § 41 k. p. Ministrstvo pravde utegne vplivati v nekaterih primerih, tikajočih se postopanja, celo na poslovanje sodišč s tem, da daje navodila ob nastalih dvomih.⁴⁵ Kazenski postopnik prepušča v važnih, le deloma sodnoupornih vprašanih odločitvah ministru pravde, dočim ima ta pri drugih odločitvah vsaj merodajen vpliv.⁴⁶ Ministru pravde poročajo sodišča o važnih svojih naredbah, tako po zakonu o izvršitvi kazni na prostosti o vsaki prekinitvi kazni na prostosti in prav tako o vsaki prekinitvi izrečenih in izvršenih o č u v a l n i h odredb.⁴⁷ Sedaj ima edinole minister pravde po §§ 3. in 6. zak. o izv. kaz. na prostosti pravico, da dovoli premembo kraja za izvršitev kazni.⁴⁸ Glede na določbo o centralnem fondu (§ 42. odst. II. k. z.) je ukazano sodiščem (§ 164. ur. o p. r. z. k. s.), da poročajo vsak

⁴³ §§ 19, 26 odst. III., 27, 34 odst. III., 283, 356 odst. III. (§ 126 ur. o p. r. z. k. s.), 469 nasl., 489 odst. II. in 498 odst. I. k. p.

⁴⁴ Vpisniki »Kžk« (pritožbe), »Kre« (revizije), »Kod« (zahtevki po § 469 nasl. k. p.).

⁴⁵ §§ 24, 488 odst. VI. k. p.

⁴⁶ §§ 462, 469, 491 odst. II., 493 odst. III. in 496 k. p.; § 432 k. p.

⁴⁷ Glej §§ 6, 15, 46, 70, 80 zakona o izvršitvi kazni na prostosti. Prim. tudi §§ 21 — 24 ur. o izv. kazni na prostosti. Prim. tudi §§ 21 — 24 ur. o izvrš. očuv. odredb od 13. jan. 1930 Sl. Nov. 23. jan. 1930 št. 3265.

⁴⁸ Prim. § 406 st. k. p. r. (velja le še glede zapornih kazni pri prekrških (istupih)).

mesec ministru pravde o odpremi vplačanih denarnih kazni. O nadzorovalni oblasti ministra pravde še govorimo.⁴⁹

Postopanje ob preizkusu sodnih odločb pri sodiščih, pristojnih za odločitev.

Že zgoraj smo omenili vpisnike, ki jih vodijo sodne pisarne raznih stopenj. Vodilci vpisnikov so pod pretnjo odpustitve iz službe obvezani (§ 99. odst. II. ur. o p. r. z. k. s.), da nobeni stranki⁵⁰ brez pooblastila sodišča (predsednika senata) ne dovoljujejo pregledovanja spisov in vpisnikov. Zelo važne in tajne spise naj hrani pod ključem celo predsednik sam.

Le v izjemnih primerih bolj predhodnega značaja — § 76 k. p. (§§ 344. odst. I. in 397. odst. II. k. p.) — je rešitev (naredba) odvisna od enega sodnika (poročevalca) in predsednika, ki odobri rešitev. Sicer pa odločajo sodišča o pravnih sredstvih in njim sorodnih primerih v sejah, ki niso javne, redko kdaj po ustnih razpravah.

Važne naloge sodnika poročevalca v senatih vobče opisuje § 106. ur. o p. r. z. k. s. Za končno odločitev — naj se li izvrši le v sejah ali po razpravi — je merodavno posvetovanje in glasovanje v senatu (§ 75. k. p.). Senati⁵¹ so sestavljeni iz določnega števila sodnikov, od katerih posluje eden (pri sejah ali razpravah) kot poročevalec in eden kot predsednik. Število sodnikov v senatih je različno po kakovosti pristojnega sodišča, ki odločuje o pravnem sredstvu ali tudi na sličen način brez pravnega sredstva. Pri okrožnih in apelacijskih sodiščih je sestavljen senat pri takih odločbah iz treh sodnikov,⁵² pri kasacijskih sodiščih redoma iz petih sodnikov. V določenih primerih (§ 75. toč. 3. k. p.) je senat kasacijskega sodišča sestavljen iz enajstih sodnikov (plenarna seja).⁵³ Potrebno pa je zakonito, po § 75. k. p. določeno število sodnikov tudi pri odločbah o pravnih sredstvih, dasi

⁴⁹ Prim. §§ 97 nasl. zak. o ured. r. sod.

⁵⁰ Pač pa sodnikom in državnemu tožilcu — § 99 odst. I. ur. o p. r. z. k. s.

⁵¹ Glej § 6 ur. o posl. r. z. k. s. in § 19 zak. o ur. r. s.

⁵² §§ 36, 37, 47 zak. o ur. r. s. Prizivni senat pri okrožnem sodišču (trojica) utegne pod pogoji § 407 odst. II. k. p. poslovati tudi kot sodišče prve stopnje. Ne sme se pa v to svrho dopolniti v senat petorice (§ 278 k. p.).

⁵³ a) Če gre za zahtevek v zaščito zakona (§ 41 k. p.) zoper odločbo kasacijskega sodišča, ne smejo v plenarni seji enajstih sodnikov sodelovati oni, ki so bili udeleženi pri prejšnji odločbi (§ 75 toč. 3 z. stav. k. p.).

b) Glej čl. 13 uvod. zak. h k. p. in k. z.

tu ni vselej neposredne sankcije radi česte neizpodbojnosti izišlih odločb.⁵⁴

Paziti je treba na to, da je izključen vsak sodnik pri višjih sodiščih, ki je v isti stvari pri nižjem sodišču sodeloval kot sodnik, tožilec ali branilec (§ 29. odst. II. k. p.). Tudi glede preiskovalnega sodnika veli § 98. odst. V. k. p., da sme pač se udeležiti posvetovanja, ne pa glasovanja (izrekanja rešitve), kadar odloča senat okrožnega sodišča na pobudo preiskovalnega sodnika o naredbah, tikajočih se preiskave.

Pri sejah je poleg predsednika najvažnejši sodnik poročevalac. Ta si sestavi poročilo po potrebi tako, da njegovo prečitanje popolno pojasni stvar, pri enostavnih stvareh poroča ustno. Iz spisov se čitajo le oni deli, katerih točno besedilo utegne postati za odločitev važno. Sodniki glasovalci s predsednikom imajo seveda pravico in dolžnost, da vplivajo na popolnitev stvarnih pojasnil, ki jih kaže poročilo, celo odgoditi se sme seja v svrhu premostrivanja spisov po posameznih članih senata. Predsednik sme odrediti glede na poročilo in takoj nato po poročevalcu izraženo mnenje pred izvršenim glasovanjem, da se odgodi ali ponovi glasovanje, če se po njegovem naziranju niso upoštevale določne činjenice.

O načinu glasovanja govore §§ 76. — 78. k. p. Kakor že omenjeno, glasuje najprej poročevalac, za njim izjavi svoje mnenje državni tožilec (višji državni tožilec, vrhovni državni tožilec) in nato glasujejo sodniki mlajši po činu pred starejšimi (kar seveda ne pride v poštev v senatih trojice). Slednjič zaključi s svojim glasom predsednik glasovanje. Pri odločitvah v sejah pokaže način glasovanja (razmerje glasov) sejna klavzula z imeni vseh sodnikov. Iz načrta pismene rešitve naj bodo razvidna tudi obrazložena nasprotna mnenja glasovalcev. V enostavnejših in nujnih stvareh se sme glasovati tudi brez seje. Tedaj podpišejo glasovalci poročevalcev izdelek z beležko, če soglašajo z rešitvijo ali ne. — Podrobno predpisujejo §§ 77., 78. k. p., kako je treba postopati pri glasovanju v stvari sami in kako je upoštevati oddane glasove, zlasti tamkaj, kjer se takoj ne pokaže absolutna večina, da se pride do končne odločitve. O tem več pozneje v posebnem delu te razprave. O glavnem poteku rednih in izrednih sej, v katerih se posvetuje in glasuje o več predmetih, je treba sestavljati posebne zapisnike, ki se potem hranijo kot sejni zapisniki časovno urejeni. Glede poslovanja o pravnih sredstvih in tem podobnih predmetih

⁵⁴ §§ 75, 336 št. 2, 338 odst. III., 410 odst. II., 41 odst. II. k. p.

v sejah vsebujejo §§ 107. do 116. ur. o p. r. z. k. s. podrobne predpise, ki dopolnjujejo one kazenskega postopnika (§§ 45. do 78. k. p.).

Glede ustnih razprav pred višjimi sodišči veljajo vobče pravila kakor za glavne razprave na prvi stopnji. Tudi tukaj je treba opozoriti na predpise §§ 117. do 120. ur. o p. r. z. k. s. O tej točki govorimo še pozneje pri razgovoru o poedinih primerih pravnih sredstev.

Sodišča odločujejo v kazenskem postopanju o pravnih sredstvih ali sploh ob preizkusu že izdanih sodnih odločb s tem, da izdajajo n a r e d b e ali r e š i t v e ali pa v stvari sami izrekajo s o d b e. Glede rešitev je treba opomniti, da se vobče nanašajo bolj na formalno stran prvosodnih odločb, dočim se tičejo sodbe o kazenskih pravnih sredstvih — prizivih in revizijah — meritorne strani z odločitvijo v stvari sami.⁵⁵ Za obliko sodnih odločb višjih sodišč veljajo smiselno predpisi, merodavni za rešitve in sodbe nižjih sodišč. Paziti se mora zlasti na jasnost izreka — dispozitivnega dela — drugoinstančne sodbe v razmerju s pobijanim izrekom. Ako se pojavijo po odločbi dvomi o tolmačenju izreka, zlasti o tem, kateri del prvosodnega izreka še velja in kateri je razveljavljen ali predrugačen, odloči o tem ono sodišče, ki je preiskusilo prvosodno odločbo (§ 412. odst. IV. k. p.). Tudi odločbe višjih sodišč morajo biti pismeno obrazložene, zlasti če pravno sredstvo nima uspeha ali je predlog zavrnjen, še bolj pa, če je zoper odločbo, s katero je bil izvršen preizkus sodne odločbe, mogoče še nadaljnje pravno sredstvo (§ 74. k. p.). Pri sodbenih izrekih ni pozabiti, da se nalože še ne položene takse, ki jih pritožilci v mnogih primerih plačajo o priliki uporabe pravnih sredstev, šele po izidu odločbe druge stopnje.⁵⁶

Vročitev odločb višjih sodišč in pa njih izvršitev se prepušča vobče sodiščem, ki so izrekla pobijano odločbo. Zgodi pa se, da bi bilo vprav glede na sodbo druge stopnje (oprostitev ali zmanjšanje kazni) obtoženca (obsojenca) izpustiti iz zavora še pred domnevnim dohodom spisov s sodbo druge stopnje. Tedaj je treba brzojavno sporočiti tako sodbo prvemu sodišču (§ 420. k. p. — § 103. ur. o p. r. z. k. s.).

⁵⁵ O zahtevku vrhovnega državnega tožilca za zaščito zakona odloča kasacijsko sodišče vselej s o d b o, če je z zadevno pobijano rešitvijo, naredbo, s postopanjem ali tudi z izrečeno sodbo kršen zakon ali pa ne. V slednjem primeru se zahtevek vrhovnega državnega tožilca zavrne kot neosnovan. Le izjemoma — kadar je pobijana odločba res sodba — utegne biti gorenji izrek spojen z razsojo v stvari sami (§ 357 k. p.).

⁵⁶ Prim. tar. post. št. 82, 83, 196 zak. o taksah.

Važno in često zelo težavno je pri odločitvi o pravnih sredstvih vprašanje o stroških kazenskega postopanja. Tu velja predvsem splošno načelo (§ 309. k. p.), da je v vsaki sodbi, kakor tudi v rešitvi, s katero se ustavlja kazensko postopanje, potreben izrek o tem, katera izmed strank, omenjenih v §§ 310., 311. št. 1 — 3 in 312. k. p. mora plačati stroške kazenskega postopanja. Po § 310. k. p. je glede obtoženca (obdolženca) ali tudi več njih za izrek, s katerim se mu nalaga povračilo stroškov kazenskega postopanja, merodaven prvosodni izrek o krivdi. Pri oprostilnem sodbinem ali drugačnem izreku, s katerim se konča kazensko postopanje, kjer se torej obtoženec ne proglašuje za krivega, je morda naložiti plačilo stroškov kazenskega postopanja eni ali več osebam, ki so navedene v § 314. točkah 1. — 4. (posebno pod toč. 2.). Višje sodišče odloči (§ 312. odst. V. k. p.) v teh primerih o dolžnosti plačati ali povrniti stroške kazenskega postopanja, ki nastanejo pri višjem sodišču. Odveč je pa izrek glede oproščene obtoženca, da se oprosti plačila stroškov kazenskega postopanja, nastalih na višji stopnji. Ob le delnem uspehu rednega pravnega sredstva zoper sodbo se smejo stroški porazdeliti. Prav tako se smejo stroški sorazmerno deliti, če je več obtožencev spoznanih za krive, a ni glede na različno stopnjo krivde ali različna kaznjiva dejanja podlage za solidarno obsodbo na povračilo stroškov. V § 312. odst. II. k. p. je poudarjeno, da trpi stroške postopanja, ki so v zvezi z rednim pravnim sredstvom zoper sodbo ali z zahtevkom za obnovo postopanja, tista oseba, ki je uporabila to pravno sredstvo, če je to bilo brez uspeha ali je zahtevek na obnovo bil zavrnjen.⁵⁷ Potem takem se torej n. pr. zasebnemu tožilcu naloži povračilo stroškov kazenskega postopanja, če je n. pr. bil zavrnjen njegov zahtevek na obnovo po § 361. odst. II. k. p. ali pa ni imel uspeha njegov priziv v pogledu kazni ali stroškov, naperjen zoper obtoženca. V nekako nasprotnem primeru pa, ko zasebni tožilec sicer ni nastopil kot pritožilec zoper sodbo, a je kot nasprotnik obtoženca kot pritožilca v postopanju zaradi priziva o kazni ali stroških nastopil s protiizjavo, nato pa je bilo obtoženčevemu prizivu ugodeno, ni naložiti stroškov v povračilo zasebnemu tožilcu. Za tak izrek v zakonu (§ 312. odst. II. k. p.) ni podlage. Zadnji stavek § 312. odst. II. k. p. torej ni umeti tako, kakor da bi bilo n. pr. o stvari zasebne obtožbe priznati obtožencu — pritožitelju, ki je s prizivom zoper izrek sodbe glede višine (§ 309. odst. II. k. p.) stro-

⁵⁷ Izvzet je seveda državni tožilec.

škov uspel zoper zasebnega tožilca, tudi dotične potrebne prizivne stroške. Sicer se bo pa višini njemu naloženih, a zasebnemu tožilcu pripadajočih stroškov kazenskega postopanja obtoženec večinoma (§§ 321., 323. k. p.) upiral s pritožbo. Če bo pritožbi obtoženca ugodeno z znižanjem stroškov, mu vendar na stroških pritožbe ne bo priznati ničesar. V nasprotnem primeru, ob pritožbi zasebnega obtožitelja zoper preizkorno odmerjene in obtožencu v povračilo naložene stroške kazenskega postopanja pa gredo pač zasebnemu tožilcu kot uspešnemu pritožilcu primerni pritožni stroški kot nadaljnji stroški kazenskega postopanja. Za tak izrek je dana podlaga v določbah §§ 309. odst. I. in 310. k. p., kajti za odločitev o stroških stroškovne pritožbe je v slednjem primeru merodaven izrek o krivdi v glavni stvari in s tem spojeni temeljni izrek o stroških kazenskega postopanja. Po podobnih načelih bo odločati glede stroškov pritožb (§§ 309., 311., 321. k. p.), kjer so bili stroški kazenskega postopanja naloženi zasebnemu tožilcu⁵⁸ radi oprostivne ali radi ustavitve postopanja s temeljnim izrekom. Glede stroškov kazenskega postopanja, zvezanih s prošnjo na postavitve v prejšnji stan zaradi zamude roka za priglasitev priziva ali revizije (§ 326. k. p.), ki jih redoma nosi prosilec ali njegov branilec, je rečeno v § 312. odst. III. k. p. izjemno, da stroškov, povzročenih z neutemeljenimi protirazlogi nasprotnika ni treba prosilcu ali njegovemu branilcu povrniti, ker jih mora nositi dotični nasprotnik sam.

Rešitev, s katero se taki prošnji po § 326. k. p. ustreže ali taka prošnja zavrne, mora torej vsebovati poseben izrek o stroških, ki so le v tem delu kaz. postopanja nastali. V primeru § 312. odst. IV. k. p. pa je potreben izrek o stroških dotičnega postopanja le tedaj, ko se prošnja za postavitve v prejšnji stan radi zamude ustne razprave (»kontumačna« sodba) zavrne. V vseh drugih primerih ko se odloča o pravnih sredstvih (pritožbah) zoper rešitve, storjene pred sodbo ali pred ustavitvijo postopanja na prvi stopnji, pa ni potrebno in tudi ni možno, da bi z rešitvijo pritožbe na drugi stopnji bil spojen izrek o stroških kazenskega postopanja. Če je bilo pri tem kaj stroškov, se govori takorekoč le o nekakšnih »vmesnih« stroških kazenskega postopanja, kojih usoda se šele odloči s končno odločbo v stvari.⁵⁹ Ni moči,

⁵⁸ Ali zasebnemu udeležencu kot tožilcu.

⁵⁹ Glej o tem vprašanju glede stroškov kaz. postopanja pri odločbah drugih stopenj: Amschl, Anwendung des Strafverfahrens II. del str. 87 nasl. in Lohsing, System ... str. 588 nasl.

da bi upoštevali izčrpno sleherno kazuistiko za rešitev o stroških kazenskega postopanja ob odločevanju o pravnih sredstvih. Glavno pravilo je, da pazimo na osnovna načela zakona pod §§ 310. odst. I., 311. toč. 2., 3.: 312. odst. II. k. p., a si držimo pred očmi, da pomenijo predpisi §§ 311. toč. I. in 4., 312. odst. III. k. p. le izjeme.

Načelne smernice v postopanju radi preizkusa sodnih odločb.

Ni mogoče trditi, da bi veljala glede uporabe pravnih sredstev ter odločitve o njih izključno dispozitivna maksima.⁶⁰ Kazenski postopnik pozna namreč primere, da je treba odločiti tudi brez pravnega sredstva uradoma o naredbi, izdani zoper obdolženca, če ta opusti, da bi se poprijel pritožbe (§§ 117. odst. II. in 119. odst. V. k. p.) Prav tako sme uporabiti državni tožilec pravno sredstvo v korist obdolženca in ob kakršnemkoli pravnem sredstvu tožilčevem je moči odločujočemu sodišču razveljaviti ali predruščiti sodno odločbo tudi v obdolženčevo korist (§ 324. odst. II. k. p.). Predpisi § 363. k. p. obširno naročajo, kako je uradoma skrbeti za to, da se ob danih pogojih obnovi v obsojenčevo korist postopanje, končano s pravnomočno sodbo, če sam obdolženec noče ali ne utegne pobrigati se v tem pravcu. Seveda zakon sam na mnogih mestih⁶¹ poudarja, da naj bo za odločbo o pravnem sredstvu redoma in v prvi vrsti merodavna volja pritožilca, ki se razodeva v vsebini pravnega sredstva in v obsegu pobijanja prvosodne odločbe. Na drugi strani pa se višjemu sodišču niti ni treba vselej ozirati na obrazloženo vsebino uporabljenega pravnega sredstva (n. pr. pri ugovoru zoper obtožnico). Odločuje prilično višje sodišče v prid obdolženču v smeri, katere se on ni niti poprijel ter celo v prid obdolžencem, ki sploh niso uporabljali dotičnega pravnega sredstva.⁶² Celo v postopanju radi revizije se utegne kasacijsko sodišče uradoma ozirati tudi na pravilno dejstveno podlago prvosodne razsoje, a v postopanju radi polnega priziva zoper sodbe sodnika poedinca je sklicevanje na nove dokaze in činjenice neomejeno dovoljeno ter je tudi uradni dejstveni preizkus pobijane sodbe za to postopanje značilen.⁶³

⁶⁰ Dr. Marković Božo: Udžbenik 1929 str. 552.

⁶¹ §§ 332, 334 I., III.; 341, 349 odst. I., 350 odst. I., 352 odst. I.; 395 odst. I. in III., 398, 408 odst. I. k. p.

⁶² §§ 334 odst. IV.; 346 toč. 3, 350 toč. 5; 399 odst. III. in 408 odst. II. k. p.

⁶³ §§ 354, 355, 400, 404 odst. III. k. p.

Reformatio in peius. V kazenskem postopanju se često zgodi, da se prvosodna sodba razveljavi, da pride na to ali na sodišču prve stopnje do nove razprave in razsoje o istem dejanju, ali pa da razsodi kar višje sodišče v stvari na podlagi že ugotovljenih ali tudi na drugi stopnji popolnjenih činjenic. Tu se vpraša pri obsodbi in morda pri izrekanju kazni, če se sme izreči drugič strožja sodba glede označbe kaznivega dejanja ali pa glede kazni kakor je bila izrečena tedaj, ko se je v isti stvari prvokrat sodilo. Zato, da se vsaka reformatio in peius prepove, govori vse zlasti tedaj, kadar pride do razveljavljenja sodbe in do nove sodbe ali do predruženja sodbe radi pravnega sredstva, ki ga je obdolženec uporabil v svoj prid. To načelo izreka za postopanje o pravnih sredstvih, uporabljenih zgolj v obdolženčevo korist, naš kazenski postopnik v tem smislu, da se pobijana odločba ne sme spremeniti v njegovo škodo, niti kolikor se tiče sodbe, izreči zoper njega strožja kazen kakor je bila izrečena v pobijani sodbi (§ 327 k. p.). Na to načelo se kazenski postopnik še posebej sklicuje, ko govori o odločitvah (sodbah) na prizive in revizije zoper sodbe okrožnih kot zbornih sodišč (§§ 334. odst. III., 353. odst. II. ter 350. toč. 5. k. p.). Prav to velja glede sodb, ki jih izrekajo v obdolženčevo korist okrožna in apelacijska kot prizivna sodišča na prizive zoper sodbe sodnikov poedincev (§§ 399. odst. I., 408. k. p.). A pravtako se morajo držati istega načela sodišča prve stopnje, ki sodijo vnovič v isti stvari po razveljavi sodbe na revizijo ali priziv, uporabljenih le v obdolženčevo korist (§§ 358. odst. II. in 399. odst. II. k. p.) ali tudi po obnovi kazenskega postopanja, dovoljeni le v korist obsojenemu (§§ 371. odst. III., 355. odst. II. k. p.). Poudarjati je treba še posebej, da pri tem ni toliko odločilno, če je bilo dotično pravno sredstvo uporabljeno v obdolženčevo korist, marveč je merodavno dejstvo, da je višje sodišče odločilo res le v korist obdolžencu, čeprav se je priziva ali revizije poprijel tudi tožilec. Zabрана reformacije in peius se razteza ne le na izrek nove morda strožje kazni, marveč se tudi kaznivo dejanje samo zase ne sme strožje pravno kvalificirati. Ali velja ta zabrana reformacije in peius le rebus sic stantibus? Vse eno je, v kaki luči se pokaže po novi razpravi dotično kaznivo dejanje po dejanskih okolnostih, ki vsebine ali obsega dejanja obdolžencu in kvar ne izpreminjajo. Drugače pa je, če se izpremeni (morda celo po razveljavi prejšnje sodbe v obdolženčevo korist) kaznivo dejanje samo in morda celo tako, da je postala stvarna pristojnost drugačna. Tu je prilika, da omenimo dozdevno izjemo glede načela zabrane reformacije in peius, izrečenega

na splošno v § 327. k. p. Najsi je tudi priziv zoper sodbo sodnika poedinca uporabljen zgolj v obdolženčevo korist, a pride apelacijsko ali okrožno sodišče do spoznanja, da prvi sodnik ni bil stvarno pristojen, osobito da je sodil o zločinu, ki zanj po zakonu ni bil pristojen, razveljavi prvosodno sodbo, a le na predlog višjega tožilca ali državnega tožilca in odredi vse potrebno, da se pokrene zakoniti kazenski postopek ali se stvar odstopi pristojnemu sodišču (§ 406. odst. II. k. p.). Državno tožilstvo ima torej tu vpliv na odločitev o prizivu, ki ga je uporabil sicer zgolj obdolženec v svojo korist ali je vendar končno odločeno v njegovo škodo. Vzemimo pa, da pride do nove razprave in sodbe pred drugim stvarno pristojnim sodiščem, kjer se pa izkaže, da drže končno vendar le dejstva, ugotovljena že o priliki izreka, poslej po § 406. odst. II. k. p. razveljavljene sodbe. Tedaj je treba kaznivo dejanje kvalificirati prav tako, kakor v prejšnji sodbi, ki je bila svojčas predmet priziva, uporabljenega le v obdolženčevo korist. Ni sicer nikjer povedano, da velja reformacija in peius tudi za ta primer, a vendar se bo tu držati v § 327. k. p. izrečenega načela.

Druga izjema od načela po § 327. k. p. pa je izražena v določbi § 391. odst. I. zadnji stavek k. p. (§ 409. odst. I. k. p.). Ko se pri sodbi, izrečeni zoper obdolženca radi njegovega izostanka, ugodi prošnji obdolženca za postavitev v prejšnji stan, pride do nove razprave, a pri tej ne velja za sodbeni izrek načelo § 327. k. p.

Prekoračenje prepovedi po § 327. k. p. zoper izrečne predpise kazenskega postopnika pomeni kršitev materialnega zakona po § 337. toč. 3. k. p.

Delo desetega mednarodnega kongresa za kazensko pravo in izvrševanje kazni v Pragi (1930).

Dr. Metod Dolenc.

I. Uvod. Najbolj značilna poteza v naslovu navedenega kongresa («Xe Congrès International Pénal et Pénitentiaire») je bila ta, da je bil tradicionalno mednarodnega značaja. Taki kongresi so bili v Londonu (1872), Stockholmu (1878), Rimu (1885), Petrogradu (1890), Parizu (1895), Bruxellesu (1900), Budimpešti (1905), Washingtonu (1910), drugič v Londonu (1925), letos v Pragi.

Komisija, ki odloča o vseh organizatornih vprašanjih kongresa, je v svoji uvodni publikaciji izjavila, da je stavila na dnevni red vprašanja težjega značaja v interesu napredka za civilizacijo. O njih je dobila in je vnaprej publicirala 113 tiskanih referatov, kakor je to statutarično predpisano. O resolucijah sekcij je glasovalo vsikdar po več sto pravih članov kongresa iz vsega sveta (med njimi 88 iz Severne Amerike, 9 iz Južne Amerike). Kakšna je bilanca opravljenega dela?

Kar vnaprej izjavimo, da sklepi kongresov glede stavljenih vprašanj vobče ne morejo biti merilo za spoznavanje pravih smernic kriminalne politike in da se tega vrlo dobro zavedajo tudi kongresisti sami. Iz velikih govorniških bitk se porodi na vse zadnje kaj rada vodena kompromisna resolucija, ki kaže le, da se problemu ni dalo iti do dna. Te občne nevšečnosti kongresovanja pa se baš pri desetem mednarodnem kongresu za kazensko pravo in izvrševanje kazni v Pragi niso preveč razgalile. Kakor izvajamo spodaj, prišlo je vendar le do nekoliko značilnih tez, ki bodo skoro gotovo učinkovite pri kazenskopravni zakonodaji nekaterih držav. Izven okvira razmotrivanj o teh vnaprej določenih problemih pa je nastopila vrsta odličnih predavateljev, politikov in učenjakov, ki so s svojimi izvajanjem dali kongresu res sijajni blesk.

II. Vnaprej določeni kongresni problemi. Mislimo, da slovenskih pravnikov ne bo preveč zanimal zunanji okvir kongresa niti ne osebnosti, ki so nastopale kot poročevalci ali debatêrji v sekcijah, zato se hočemo omejiti na stvarno sliko rezultatov, ki so bili oficialno priobčeni. (Opazili smo, da je redakcija kongresnega glasila — tiskan »Bulletin« je izhajal sproti dnevno in je prišel do štev. 5 — postopala zelo oprezno pri sestavljanju poročil o debatah.)

Samo to moramo pač omeniti, da je vodil kongresne plenarne razprave naravnost vzgledno prof. dr. Avguštin Miřička (Praga).

Program vprašanj se je delil na *čtetvero* sekcij, vsaka sekcija je dobila vprašanja v treh skupinah.

A. Prva sekcija je bila ustanovljena za zakonodajstvo. Njeno prvo vprašanje je bilo: Če se uvedejo polegrednih kaznivseskoziše očuvalna sredstva, ali kaže, da se ta sredstva klasificirajo in sistemizirajo? Pismene referate je podalo devet strokovnjakov, med njimi od Slovanov prof. Milota (Bratislava), prof. Makarewicz (Lwów), prof. Živanović (Beograd) in predsednik kasacije Subotić (Beo-

grad). O tem problemu so razpravljali na treh popoldanskih sejah, a za odgovor na vprašanje je bila sklenjena soglasno nastopna resolucija: a) »Neobhodno je potrebno, da se iz popolni sistem kazni s sistemom očevalnih sredstev, da se zasigura obramba društva tam, kjer se kazni ne dá uporabiti ali pa kjer je nezadostna. Očevalna sredstva imajo namen, da poboljšajo zločinca ali ga izločijo ali mu onemogočijo storiti zločin. Odrejeni jih morajo sodišča. Če se ne gleda na očevalna sredstva za mladostnike, se priporočajo zlasti (v francoskem originalu razprto »*notamment*«) take: I. *Odredbe, ki odvzemajo svobodo*: 1. internacija blaznih in anormalnih zločincev, ki pomenjajo socialno nevarnost, kolikor mogoče tako, da ozdravijo in se prilagodijo življenju na svobodi; 2. skrbstvena internacija alkoholičnih in takih zločincev, ki so podvrženi uživanju strupov; 3. internacija beračev in postopačev, da se privadijo delu; 4. internacija zločincev iz navade v svrhu izločitve (*elimination*), ne da bi se gubile s tem nade (*chances*) za poboljšanje v času, ko se to sredstvo uporablja. Ta internacija se mora vršiti v posebnih zavodih. II. *Odredbe, ne da bi bila odvzeta prostost*: Takšna najbolj učinkovita odredba je zaščitni nadzor (*patronage*) ali nadzirana prostost (*liberté surveillée*). Poroštvo (*caution*) za dobro ponašanje, zabrana, da se izvršuje izvesten obrt ali zvanje, čijih izvrševanje je bil vzrok zločina, pa zabrana krčem utegnejo imeti dobre uspehe. One se smejo, če treba, spojiti z zaščitnim nadzorom. Izgon inozemskih zločincev, ki bi utegnil škodovati mednarodnemu sodelovanju glede borbe zoper zločinstvenost, je poželjen samo, če je uporaba tega sredstva urejena z mednarodnimi pogodbami. III. *Odredbe imovinskega pomena*: a) Potrebno je predvideti poleg prejšnjih očevalnih še sredstva, ki merijo na to, da se zaplenijo predmeti, opasni za javno varnost, ali pa da se prenaré taki predmeti v nenapadalne predmete. b) Razen v izjemnih primerih se izvršitev očevalnih sredstev ne sme prekiniti. Dokler traja — izjemoma dovoljen — prekin, je potrebno, da se uporablja zaščitni nadzor. —

K tem resolucijam bi samo pripomnili, da niso prinesle nobenih bistvenih novot v primeru s stanjem naše kazensko-pravne zakonodaje.

Drugo vprašanje zakonodajne sekcije je bilo: Ali je poželjno, da bi bila unificirana osnovna načela kazenskega prava in s kakšnimi odredbami in sredstvi? To velevažno vprašanje je obdelalo v obliki tiskanih poročil deset strokovnjakov, med njimi prof. Rappaport (Varšava). Soglasno sprejeta resolucija

se je glasila tako-le: 1. Unifikacija osnovnih načel kazenskega prava je poželjna zaradi tega, da se olajša skupna borba držav zoper zločinstvo in da se ustvari enotna podlaga za kazenskopravno vedo. 2. Težnje po poenotenju morajo imeti svoje meje tam, kjer se pričena nevarnost, da bi bile kazenskemu pravu v različnih državah odtegnjene neobhodno potrebne moči (*le forces indispensables*), ki jih dobiva iz historičnega razvoja dotične dežele (*p a y s*) in iz globokih korenin, ki so pognale iz srca ljudstva (*racine profondes qu' il a jetées dans le coeur de peuple*). 3. Za vélika polja (*domaines*) kazenskega prava se je udeleževalo zblizanje idej po trudu mednarodnih društev pravnikov in praktikov. Od tega skupnega dela se smejo pričakovati še ugodni uspehi za bodočnost, zato zasluži najresnejšo podporo. Skupna rešitev temeljnih vprašanj kazenskega prava se pospešuje nadalje tudi s tem, da se države na skupnem potu pomikajo v boju zoper izvestna kazniva dejanja. Vsaka taka prilika naj bi se porabila za preizkušnjo, ali je mogoče, da se dobi izven okvira dotičnega kaznivega dejanja skupna rešitev občnih problemov, ki so v zvezi s temi kaznivimi dejanji. —

Odgovor na vprašanje je prav lepo sestavljen, ali v stvari sami se zato rešitev problema ni pomaknila niti za korak dalje, ker ne pove nič novega, odločilnega.

Tretje vprašanje je bilo: Ali naj se opusté različne vrste kazni na prostosti in nadomesté z enotno kaznijo? Če se to vprašanje potrdi: kako organizirati enotno kazen: ali kot poljsko delo, nepoljsko s pridržbo na zaprtem kraju ali kot mešano zaprtje, specialna pri-krojitev zaposlenja itd. Devet poročevalcev je oddalo v naprej svoja tiskana poročila, med njimi prof. Kal-lab (Brno) in prof. Wolter (Kraków).

O tem vprašanju je pač poročal glavni referent, a diskusija ni privedla do nobenega rezultata. Prišlo je do odgoditve. Za to vprašanje se je zlasti zanimala struja praktičnih strokovnjakov glede izvrševanja kazni na prostosti.

B. Druga sekcija je razpravljala o »upravi« (*administration*). Prvo vprašanje se je glasilo: Kako naj se ob obstoječih zakonih izvršujejo kazni na prostosti, da se obsojenci zopet pridobé za družbo, — ali s skupnim delom ali z izbiro in poplačilom naloženega dela, — ali naj se jim dovolijo razvedrila kot kino, radio in pod.? Tiskana poročila o tem vprašanju je dalo 12 strokov-

njakov, med njimi šef oddelka ministrstva pravde v Pragi dr. E m i l L á n y. Odgovor na vprašanje daje nastopna resolucija: Da se zagotovi učinkovitejša zaščita družbe, mora izvršitev kazni pomagati z vzgojnim poboljšanjem obsojencev z vsemi sredstvi, ki so po današnjem stanju pedagogike možna. Ona mora telesne sposobnosti obsojenca privedi do razvoja, pa tudi njegovo moralno in intelektualno vzgojo obdržati v vidu, pri čemer mora uporabiti kriminološko preiskavo in razdelitev zaprtih na stopnje, kakor se dá pač ob vzgoji s tem nanje vplivati. Poželjna svrha zahteva med drugim: a) sodelovanje lajikov pri izvrševanju kazni, lajikov, ki naj se izbirajo izključno po svojih osebnih duševnih in srčnih lastnostih, b) delo, ki ustreza sposobnostim zaprtih, naj se plačuje po tem, kako se delo vrši in kolikanj dobiček prinaša; c) možnost intelektualnega in fizičnega oddiha (odpočitka), ki naj se prilagodi navadam dotične dežele; take možnosti zaslužijo veliko večjo pažnjo kot se jim je posvečala doslej. —

Pripomnimo, da je bil v plenarni seji sprejet še dodatek k točki b): Primerni del obsojenčevega zaslužka naj se dá na razpolago osebam, katere morajo obsojenci preživljati.

Smernice odgovora na to vprašanje so sicer precej ohlapno izražene, vendar jih je treba vobče in zlasti glede dodatka k b) toplo pozdravljati.

Drugo vprašanje se je glasilo: Kako naj se organizira znanstveno = profesionalna vzgoja upravnega in nadzorstvenega osebja? Kakšne naj bodo garancije zanj in kakšne prednosti naj jim bodo priznane, da pridemo do najboljše izbire (*recrutement*)? Soglasni odgovor na to vprašanje se je izobličil šele v plenarni seji in je obsegal v glavnem te misli: Vsi funkcionarji uprave pri izvršitvi kazni morajo biti izučeni in postavljeni specialno za svojo funkcijo. Višji funkcionarji morajo imeti višjo znanstveno izobrazbo. Neobhodno je potrebno, da dobimo specialne šole za vzgajanje vodilnih in nadziralnih funkcionarjev. Ustanovitev znanstvenega instituta za penologijo in kriminologijo v vsaki deželi se zdi prav posebno potrebna. Ne bodo se smeli opustiti dopolnilni kurzi za že zaposlene funkcionarje. Treba je upoštevati povsem poseben način socialne in pedagoške izobrazbe. Kandidati za kaznilniško službo morajo pokazati svoje sposobnosti do praktične in sodniške vsotvršenosti (*accomplissement*) v svoji stroki. Kandidati za vodilne funkcije morajo razen tega pokazati s teoretičnim izpitom in s praktično službo, da znanstveno obvladajo probleme glede izvrševanja kazni. Stalno smejo biti sprejeti

samo kandidati, ki so pokazali v dobi »staža«, da imajo poleg poznanja potrebne prakse in vede osebno zanimanje za svoj poklic, pošten značaj, ljubezen do bližnjega, poznavanje ljudi, spretnost ravnati z anormalnimi ljudmi s fizičnega, intelektualnega in moralnega vidika. Raznim skupinam funkcionarjev, ako naj bodo delavni, je treba dati plačo, ki jim osigura gmotno stanje. Poželjno je, da se ustanovi za kaznilnično osebje poseben činovni razred (*rang spécial*) v državni činovniški hierarhiji. Za ženske kaznilnice se priporoča nastavljanje ženske funkcionarje, če moči tudi glede dušebrižništva. Vse te določbe naj bi veljale tudi za zavode, kjer služijo kazni mladostniki. —

Resolucija je mnogo tega, kar se je doslej smatralo kot postranska stvar, pravilno pridvignila na višino glavnih problemov, kar smatramo za važno pridobitev v korist pravnega ravnanja s kaznenci. —

Tretje vprašanje te sekcije je bilo: V kakšni izmeri in na kakšen način je treba v modernem kaznovalnem sistemu uporabljati jetniške celice poleg skupnih zaporov? Osem strokovnjakov, med njimi priv. doc. dr. Solnař (Praga), je oddalo svoja tiskana poročila. V sekciji pa je bila sprejeta resolucija: a) Zapor v celicah je organični del progresivnega sistema. Pri modernem izvrševanju kazni je zapor v celici preko noči neobhodno potreben. b) Osebe, ki so v preiskovalnem zaporu, spadajo načelno v celico. c) Zapor v celicah podnevi ima pri kratkodobnih kaznih na prostosti svoje dobre, pa tudi izvestne slabe strani. Dobre strani se dajo uveljaviti, slabe izogniti na podlagi primerne zdravniške službe in po sistemu klasifikacije kaznencev. č) Za dolgotrajne kazni se priporoča skupni zapor preko dneva, toda kaznenci ne smejo biti nikoli v skupnem zaporu, ako niso zaposleni ali ako so brez straže. Zastrážitev sme biti manj stroga, čim so kaznenci po enotnih kategorijah ločeni. d) Če je mogoče, sme se na prošnjo kaznenca dovoliti trajni zapor v celici, če se dobro ponaša in zasluži posebno upoštevanje iz fizičnih ali moralnih razlogov.

O tej sekcijski resoluciji, ki se nam v Srednji Evropi zdi precej dognana stvar, se je v plenarni seji razvila obširna debata. Oglasilo se je mnogo nasprotnikov sistema z zaporom v celicah. Ameriška skupina kongresistov je zahtevala drugačno solucijo, češ da je čisto bolj priporočljiv sistem skupnega prenočevanja kaznencev (*dortoir pour la nuit*) in skupne zaposlitve čez dan. Predsednik plenuma je predlagal, da naj sekcija vnovič razpravlja o tem vprašanju; to pa ni bilo mogoče, ker ni bilo časa. Bilo je še drugih manj

pomembnih izpreminjevalnih predlogov, ki so bili zavrtnjeni, zgolj predlog belgijske skupine kongresistov, ki pa je takisto priporočal za izvestne posebne prilike, da naj se nadomesti sistem zapora v celicah s sistemom skupnega zapora, je bil sprejet s prav malo večino. Tako se je pokazalo, da zdaleka še ni mednarodnega soglasja o pravilnosti sistema kazni na prostosti, ki je bil pri nas z najnovejšimi zakoni že uveden.

C. Tretja sekcija je bila postavljena, da se bavi z vprašanji preprečitve zločinstvenosti. Dobila je nastopna vprašanja: Kako naj se spravi v sklad potreba, ki jo čuti tako justica kakor tudi vobče družba, da se poizve prejšnje življenje izvestnih oseb, z idejo rehabilitacije in z naporu, ki težijo za tem, da se na svobodo izpuščenemu kaznencu olajša naloga posledaj pošteno živeti? Ustrezna, v sekciji soglasno sprejeta resolucija je izrekla: I. Treba je težiti za tem, da bo izpust iz zapora tvoril sestavni del dobro premišljene metode, ki ima namen kaznenca poboljšati, kakor tudi, da bo zaposlitev v prostost izpuščenega z nadzorstvom (*libéré sur parole*) nadaljevanje ravnanja z njim v ječi. II. Kjer je treba, a) naj se vpliva na javno mišljenje in zainteresira javnost za poboljšanje na prostost izpuščenih kaznencev, b) poboljšljive osebe naj se oddelē od nepoboljšljivih, n. pr. s preskušnjo, ki jo izvršē društva za preskrbo odpuščenih kaznencev (*société de patronage*) in priporočajo naj se le poboljšljive osebe; c) postopa pa naj se individualno tako, da se izbere zaposlitev izpuščene osebe po značaju kaznivega dejanja in po njegovem socialnem položaju (*condition sociale*). III. Želeti je treba, da se institut rehabilitacije uredi na zakonit način.

Plenumu ta sicer idealno zamišljena ali praktično težko izvedljiva resolucija v svojem drugem delu ni bila čisto po godu. Stavljeni so bili izpreminjevalni predlogi, ki pa niso dobili večine. »Bulletin« ugotavlja, da je bila resolucija sprejeta z veliko večino. Glede rehabilitacije se vidi iz resolucije, da mnoge države še vedno niso sledile zahtevi, da uzakonijo to pravno snov.

Drugo vprašanje je imelo tole vsebino: Kakšni so doslejšnji rezultati zakona o pogojni obsodbi in pogojni izpustitvi iz kazni? Kakšne preosnove se eventualno priporočajo, da bosta ti pravni instituciji čim učinkovitejši? Kako naj se organizira nadzorstvo pogojno oproščenih, da jih bodo, če izpolnijo pogoje, sigurno pogojno oprostili v najkrajši

dobi, ki je v zakonu določena? Na kakšen način naj se organizira zaščitni nadzor (*patronage*) pogojno obsojenih in pogojno oproščenih oseb od dežele do dežele? Od osmih poročevalcev, ki so podali tiskane referate vnaprej, je omeniti edinega Slovana med njimi Borisa Ivanova (Sofija). V sekciji je bil sprejet v bistvu sledeči odgovor: Pogojna obsodba in pogojni odpust iz kazni se smejo uporabljati samo pri tisti vrsti zločincev, ki so za tak sistem resnično pripravni. Upoštevati je treba v to svrho individualnost zločincev in stanje socialne opasnosti, ki jo kažejo. Sodnik oziroma oblastvo, ki naj odloča o pogojni obsodbi ali o odpustu iz kazni, se mora ozirati na podrobna izvestja, ki jih dajejo o fizičnih, materialnih, duševnih in moralnih razmerah zločincev funkcionarji društev. Zaščitni nadzor (*patronage*) je neobhodno potreben za dober iztek pogojne oprostitve, redovito potreben za uspeh pogojne obsodbe. Države, ki še niso prevzele popolnega sistema zaščitnega nadzora po javnih funkcionarjih, naj dajejo subvencije privatnim zaščitnim društvom, da bodo mogla najeti čim več plačanih oseb, a one same naj zaposlijo čim več nadzornikov za delo teh društev. Znanstvena izobrazba teh oseb mora biti sistematično organizirana. Ni poželjno, da bi se dala obsojencu garancija, da bo pogojno oproščen v najkrajši dobi, ki jo določa zakon. Pač pa mu je treba dati garancijo, da se bo vprašanje pogojne oprostitve eventualno preskusilo v najkrajšem roku, ki ga določa zakon, a to po nepristranskem oblastvu. Poželjno je, da se združijo vsa zaščitna društva vsake države v državno centralo, vse centrale raznih držav v mednarodno udruženje. Mednarodno udruženje naj izdela pravilnik za podpiranje kaznencev ali pogojno iz kazni izpuščenih, ki jim je dovoljeno bivati v drugi državi. Pozneje naj se v tem pogledu sklenejo mednarodne pogodbe.

Tudi ta resolucija ni bila v plenumu soglasno, ampak *à une grande majorité* sprejeta, to pa z dodatkom, ki pomenja prav malo: »Države, ki se poslužujejo javnih funkcionarjev za izvrševanje zaščitnega nadzora, naj organizirajo to službo tako, da bo na vsak način kos vsem potrebam.«

Tretje vprašanje je bilo: Ali je mogoče mednarodno sodelovanje, eventualno pod kakšnimi pogoji, za opazovanja porasta ali padca zločinstvenosti in preskuševanja njenih vzrokov? Tiskana poročila je podalo deset referentov, od Slovanov priv. docentinja dr. Veselá (Praga), just. ravn. Maleszewski (Varšava) in pisec teh vrstic.

Odgovor se je glasil: Mogoče in poželjno je ustvariti stalno mednarodno komisijo z nalogo, da realizira mednarodno sodelovanje v pogledu na organizacijo znanstvenega studija po enakoobraznih metodah, kateri so vzroki, da zločinstvenost fluktuiraa. V to komisijo pošlje kot člane *Commission Internationale Pénale et Pénitentiaire* po najmanj enega delegata za vsako državo, a komisija bodi njej neposredno podrejena. Pod istimi pogoji naj se ustvari posebna komisija, ki naj izdelaa enakoobrazno metodo za znanstveno proučevanje zločincev. V plenarni seji je bil sprejet sklep, ki se bavi samo z idejo, pa opuščaa vsako željo po ustanovitvi komisij za gori označene cilje, kar jasno kaže, da prezidij kongresa ni smatral ušvaritev teh dveh komisij za izvedljivo. Štvar ostane torej na papirju.

Č. Četrta sekcija je imela nalogo obdelati mnenje o vprašanih glede mladoletnih zločincev. Prvo vprašanje: Kako se naj sestavljajo mladinska sodišča, kako naj se organizira njih pomožno osebje? Med petnajstimi poročevalci o tem vprašanju je zaznamovati od Slovanov bana Šilovića (Zagreb), min. svet. Schobra (Praga) in prof. Mogilnickega (Varšava). Odgovor sekcije je bil: Odločba glede kaznivih dejanj, storjenih po mladostnikih, pa bilo sodišč, bilo drugih uradov, mora biti — drugače kot pri odraslih obdolžencih — poverjena osebam, ki so po svojem poznavanju mladostnikov za to sposobne in navdahnjene od ideje, da treba mladino ščititi. Mladinsko sodišče naj ima, če le mogoče sodnika poedinca, ki se je v mladinskem sodstvu specializiral, ali pa naj se pritegnejo prisedniki, načeloma zdravniki, pedagogi in osebe socialnega skrbstva. Zelo se priporočaa sodelovanje žensk, bodisi kot sodnic, bodisi kot prisednic. Treba je natančno preskusiti predživljenje, socialni milje in značaj mladostnikov, da se sodišče informira o potrebi ukrepov. Med temi preskušnjami naj se pritegnejo v najizdatnejši meri k sodelovanju psihiatrični izvedenci in pa institucije socialnega skrbstva. Pomožno službo pri mladinskih sodiščih naj opravljajo osebe, ki so specialno tehnično izobražene in se posvetijo stalno tej nalogi. Prostovoljni sodelovalci so prav posebno zaželeni, vendar je potrebno, da jih vodijo in nadzirajo socialni delavci po poklicu. Ta pomožna služba bodi preventivna in kurativna in naj obsega vse dobe pred kazensko pravdo in med njo in še po sodbi. Za olajšanje zdravniške in fiziološke preiskave mladostnikov naj se ustanove posebni opazovalni zavodi, ki morajo biti sodiščem na razpolago. Takisto je treba specialne zavode organizirati, da se zasi-

gura izvršitev *mesures de traitement*, vendar ostane sodišču pri tem nadzorovanje izvršitve in pravica, da se odredba modificira, suspendira ali pogojno, oziroma dokončno ustavi.

To resolucijo je sprejel plenum »à mainlevée«, kar znači, da je zadela pravo; ni pa po našem mišljenju s tem rečeno, da je realizacija teh željâ v doglednem času mogoča.

Drugo vprašanje: Ali je poželjno, da od dajajo redna sodišča mladostne zločince v posebne zavode ali oddelke, in, če se temu pritrdi, katera oblika bi bila najboljša?

Odgovor sekcije se je glasil: Če se naj želi, da naj bodo oblastva (*magistratures*), ki skrbé, da se očuva deca pred zločinstvenostjo (n. pr. mladostniki do 14. leta), in sodišča, ki so specializirana za uporabljanje kazenskega zakonika in sodnega kazenskega postopnika na mlajše mladostnike (*jeunes de première jeunesse*, n. pr. od 14. do 18. leta), institucije, ki se nazivajo vobče »sodišča za mladinska sodišča« (*tribunaux pour enfants*), onda je skrajno poželjno, da se omogoči občnim sodiščem (*tribunaux ordinaires*), da namēščajo še mlade zločince, ki niso prekorâčili prve mladostne dobe (n. pr. od 18. do največ 25. leta), v posebnem zavodu ali vsaj v posebnem oddelku (*quartier special*) z vzgojevalno disciplino v najširšem pomenu besede. Če se uvede posebna institucija, je tudi želeti, da se ji da drugačen naslov kot »ječa«.

V plenarni seji kongresa se je najprej predlagalo, da naj se izraz »*magistratures*« izmenja z »*organismes*«. Zastopnik Severne Amerike je priporočal dodatek v tej smeri, da treba posebnih zakonov, ki urejajo mladinsko sodstvo, da morajo soditi specializirani sodniki, da se sme vršiti upotitev v zavod samo, kjer sistem preizkušnje (*système de probation*) še ni bil uporabljen ali pa je propadel (*on a échoué*). Resolucija in dodatek sta bila sprejeta z veliko večino glasov. Ni treba šele poudarjati, da za Jugoslavijo ta resolucija ne pomenja v bistvu nobene novote.

Tretje vprašanje četrte sekcije je bilo — v nekotifiko drugačni zvezi — že stavljeno na IX. kongresu v Londonu, pa prenešeno na sedajšnji kongres. Glasilo se je: Kako naj se organizira nadzorstvo, uprava in uporaba zaslužkov mladostnih zločincev, dokler so pod oblastjo sodnih odločb? Ali se smejo pokriti sodni stroški iz teh zaslužkov? Odgovor ni delal nikakšnih težav v sekciji ter ga je plenum »z aklamacijo« sprejel: Želeti treba, da se otvori za vsakega mladostnega obsojenca poseben račun o njego-

vih prihodkih; za upravo teh vsot mora garantirati država, poraba prihranjene gotovine se mora regulirati. Stroške pravosodstva in vzdrževanja mladostnega obsojenca nosi njegova rodbina, če se proglasi ona za odgovorno in če ni siromašna (*«la famille si celle — ci est reconnue responsable et non — indigente»*).

III. Predavanja. Kakor smo že uvodoma zapisali, kongresno delo po svojih resolucijah ni bilo baš impozantno, ampak šele specialna predavanja posameznih govornikov, ki so bila samo v rahli zvezi s kongresnimi temati, so dvignili njegov sijaj. Oglášeni so bili kot govorniki — že vnaprej dr. Alice Masaryk, predsednica češkoslovaškega Rdečega križa, dr. Eduard Beneš, minister zunanjih zadev, dr. Alfred Meissner, justični minister, in dr. August Popelka, predsednik najvišjega sodišča. Med kongresom pa se je prijavil kot posebni predavatelj še dr. Ervin Bumke, prezident najvišjega sodišča v Nemčiji. Omejiti se hočemo le na najvažnejše od važnega, kar so ti govorniki izvajali.

Takoj po otvoritvi kongresa je imel pozdravni govor justični minister dr. Alfred Meissner ter je nadaljeval, poudarjajoč važnost kriminalistike, zlasti pa sodelovanja zdravnikov, v bistvu tako-le: Kazenska izvršitev ne sme biti več šablonska. Ne samo vodstveni organi kaznilnic, ampak tudi nadzorniki morajo biti učitelji in vzgojitelji kazencev. Nauk o kriminalistiki ne sme pogrešati sociološke znanosti. Studij vzrokov kriminalistike je v ozkih odnošajih s socialnim skrbstvom. Toda sodelovanje lajikov ne sme biti izključeno; pri kazenskem pravosodstvu in pri vprašanjih jeftništva je sodelovanje lajikov potrebno. Baš odločitve o najtežjih deliktih morajo biti poverjene lajikom. Češkoslovaški načrt za kazensko pravosodstvo glede mladostnikov priporoča pritegnitev lajikov že v uvodnem postopanju. V senatu, ki bo izrekel odločbe, bodo trije sodniki, eden med njimi lajik. Pri glavnih razpravah bo imel važno vlogo tudi zastopnik sodnega skrbstva za mladostnike. Nadziranje izvrševanja kazni bo poverjeno svetu, ki bo sestojal iz strokovnjakov in lajikov. Zaključil je govornik svoja izvajanja: Zločinstvo je socialna bolezen, ki se ne da zatreti, vendar se more s sistematičnim, smotrenim delom olajšati.*

* Bodi dovoljeno, da navedem iz svojega referata, ki je bil že pol leta pred kongresom tiskan in izdan, zaradi primere, sledeči odstavek (str. 2): Nous concevons la criminalité des membres de la société, tant de point de vue étique que du point de vue sociologique, comme une maladie qu' on doit, de même qu' en médecine, combattre dans la domaine du

Ker pa gre za družabno bolezen, je potrebno sodelovanje celokupne družbe in vseh njenih slojev. Strokovnjaki imajo nalogo, da ugotové vzroke te bolezni in jih s primernimi sredstvi odstranjajo; drugim, lajičnim krogom pripade naloga, da pri tem poslu sodelujejo s strokovnjaki.

Referat druge govornice dr. Alice Masarykove, ki je bivala tiste dni kongresa v Ameriki, se je na plenarni seji prečital. Uvodoma je želela, da bi težnje kongresa vplivale ne samo na sodnike in na jetnike, ampak tudi na javno mnenje. Ko je bila med svetovno vojno na Dunaju v zaporu, je često opazovala, da so zapirali nepokvarjene ljudi v isto celico s starimi zločinci, takisto pa tudi, kako strašno so bolele sirove ali zasmehujoče besede nesposobnih stražarjev zaprte osebe. Kakšno olajšanje pa prinese funkcionar, čigar navzočnost razume zaprto osebo opomniti na njegovo neumrjočo dušo! Ali se vsi sodniki zavedajo, v kakšen svet pošiljajo obsojence? Ve li vsak kaznilnični ravnatelj, kam se obrne človek, ki je presedel leta v kaznilnici? Saj je marsikateri kaznenec po nekoliko letih kazni na prostosti že za vedno izključen iz človeške družbe... Za prevencijo so najboljše klinike dobra sodišča, poboljševalnice in kaznilnice, ki pa naj ne pomenjajo poslopja, ampak osebe funkcionarjev. Če bi mi vedeli, kako naj se ohrani deca zdrava, srečna, normalna v polnem smislu besede, koliko manj bi bilo zločincev! Da bi mi le doumeli, deci nakloniti pravilno zaposlenost, zabavo in spokojnost, vse v harmonični vrsti! Vsi od nas, učitelji, zdravniki, sodniki, socialni funkcionarji, umetniki, bi morali pomagati staršem! Naj oživi vera, da so na tem svetu večne vrednote in da je vredno živeti za naše rodbine in za družbo polno plemenito življenje! Zbor kongresistov naj postane instrument, ki čuva pred zločinstvi.

Drugi dan je govoril minister za zunanje posle dr. E d v a r d B e n e š. Kot bivši profesor sociologije visoke šole je analiziral program kongresa, konstatiral nato neznanski napredek na polju kazenskega prava, ker se je naslonilo

droit, en la guérissant et en en prévenant le retour. Bien sûr que, si bien que les maladies constitutionnelles du corps humain ne peuvent jamais être complètement supprimées mais seulement considérablement atténuées par une prophylaxie énergique, à notre avis, la société humaine, elle aussi, est généralement incurable par rapport à la criminalité, mais les effets de la criminalité pourront être considérablement amoindris aussitôt qu'on prendra des mesures prophylactiques sociales énergiques, propres à endiguer des causes des crimes. Pis.

na biologijo, antropologijo, psihologijo in sociologijo. Skiciral je razne kazensko-pravne šole in se zaustavil pri sociološki. Le-ta spaja ne samo delikta z delikventom, ampak zlasti zločinca in njegov milje z njegovimi socialnimi razmerami in pogoji življenja. Kriminaliteta je v ozki zvezi s socialno organizacijo, s političnimi, gospodarskimi, socialnimi in rodbinskimi razmerami. To je dandanes vobče pripoznano dejstvo. Kriminologija kot znanost naj bi ne bila grana antropologije ali biologije, ampak sociologije.

Dojmiti se mora celotno i biološka stran, ki se tiče *physis* zločinca, i psihološka, ki raziskuje njegovo *psiche*, i sociološka, ki razlaga odnos zločinca do človeške družbe. Vsi ti činitelji so enako vredni pri nastanku zločina, vse je treba enako upoštevati, ko gre za izmero kazni. Govornik kot pristaš šole kritičnega realizma smatra za potrebno, da se ostvari sinteza individualnega, psihološkega faktorja, z drugimi besedami svobode in odgovornosti zločinca na eni strani in drugega faktorja, socialnih razmer, ki pospešujejo postanek zločina. So primeri, kjer prevladuje prvi činitelj, so pa tudi taki — in ti so številnejši — kjer prednjači socialni moment. Tudi sociološka šola postavlja za temeljni problem individualizacijo kazni. Govornikovi sklepi v tem pogledu so: 1. v politični akciji zoper zločinstvenost se mora paziti v prvi vrsti na individualno, psihološko stran zločinca, individualna odgovornost se mora priznati, 2. kaznen se ne sme določiti mehanično po meri odgovornosti, ker so vplivni tudi socialni faktorji, ki otežujejo ugotavljanje različne odgovornosti, ampak tudi po meri, v kateri je različno nevarno delovanje zločinca, kolikor le-to ogroža družbo, 3. zakonodajci, politiki in vlade se v borbi zoper zločinstvenost ne smejo omejevati na kaznovanje, ampak vsi morajo skrbeti za preventivna sredstva vobče-socialnega in moraličnega značaja, 4. delovanje sodnikov je daleko važnejše kakor ono zakonodajca; zato se mora zahtevati, da morajo biti sodniki, takisto pa tudi ravnatelji in upravniki kaznilnic osebnosti, ki bodo resnično kos svoji visoki nalogi in ki bodo mnogo bolje za svoj poklic pripravljeni ko doslej.

Kriminaliteta narašča. Vzroki so individualni kot n. pr. povečana občutljivost modernega človeka, jačji emocionalni elementi in strastvenost duševnega življenja, ali pa socialni kot n. pr. zvišanje števila zakonov, odredb, predpisov itd. Kazni naj se odredajo v višji meri človeško, humano; skrbeti se mora pri kaznovanju za tako postopanje, da je dana možnost, spraviti zločinca na pot poštenega življenja. Zahteva po humanizaciji kazni v navedenem smislu pa ne

vede do zaključka, da bi se eventualno izvestne kazni, n. pr. smrtna kazen, odpravile. »To bi bil prenačljjen sklep. Zadjnje vprašanje je namreč predvsem npravstveno, versko ali metafizično vprašanje in spada veliko manj ali pa sploh ne več v čisto znanost. Na noben način ne smejo oboje navedeni socialni pojavi, razvoj in poplemenitenje moderne kulture na eni strani, porast zločinstvenosti kot spremljajoči pojav na drugi strani, — vesti do splošnega oslavljenja varnosti pred zločincem. Raz stališče čiste sociološke znanosti zmanjševati mere za zatiranje zločina, se pravi te mere spraviti v skladnost s sukcesivnim razvojem počlovečavanja družbe same, ne da bi bilo treba pri tem a priori podleči vplivu te ali one filozofične ali metafizične teorije. Tega se mora tudi zakonodajec držati.«*

Govornik se je dotaknil nato še vprašanja o razmerju med zločini in neoliko. Vprašanje splošne izobrazbe se spravlja s stanjem zločinstvenosti v zvezo. Ali na tendenco k zločinstvu ne vpliva množica znanja, ampak značaj in kakovost pouka ali omike. Moderni pouk mora težiti tako za izobrazbo uma in inteligence, kakor tudi za izpopolnjenjem čustva, za čustvenostjo in ublaženjem strasti človeške duše; ta stran torej ne sme zanemarjati »moralične in eventualne verske elemente«.

Ob sklepu je govornik izrazil željo, naj bi mednarodno zblíževanje kriminalistov poglobilo tudi razmerje med državami v svrhu, da se ustvari skupna podlaga za bodoče moderno kazensko pravo.

Četrti govornik je bil predsednik vrhovnega sodišča v Brnu dr. Avgust Popelka. Njegova izvajanja so se tikala kriminalne politike. Vodilna misel moderne kriminalne politike je, da naj se sodnik ozira ne samo na snov kazenske razprave, ampak tudi na osebo in v celoti na moralno stanje storilca kaznivega dejanja in da

* Odstavek o tem, da je smrtna kazen upravičena, je naveden do besedno, ker je iz njega nastala takoj med kongresnimi dnevi polemika v praških časopisih, v kateri je bil minister Beneš označen kot pristaš smrtne kazni. Cele ankete so se objavljale, ki naj pobijajo njegovo stališče. V resnici pa se govornik ni spuščal v praktično stran tega vprašanja, ampak je govoril zgolj kot sociološki znanstvenik. Tudi iz osebnega razgovora z njim sem razvidel, da je on daleko od tega, da bi zagovarjal uvedbo smrtne kazni v današnjih časih. (Tudi še pozneje, n. pr. v »Zeitschrift für die gesammte kriminalistische Wissenschaft und Praxis«, letnik 1930., str. 210, stoji nekritična ugotovitev, da je bil minister dr. Beneš kot profesor sociologije za to, da se pridrži smrtna kazen.)

naj temu primerno izbere sredstvo za njegovo poboljšanje. Naloge sodišča so s tem povečane. Specializacija sodnikov in pomožnega osebja je potrebna, takisto pa tudi, da so sodniki razbremenjeni od nesodnega posla, in pa, da se poboljša gospodarski položaj sodniškega stanu. O tem bi morala biti prepričana tudi javnost, ali govornik dvomi, da bi bil sedANJI čas po vojni pravi čas za razumevanje takih problemov. Treba bo še pripravljanja javnosti v šoli, cerkvi, v vzgojevalnih društvih in s tiskom.

Predsednik vrhovnega sodišča v Nemčiji dr. Ervin Bumke je v svojem govoru ob sklepu kongresa povzel vse, kar zahteva danes moderna znanost o kaznovanju. Ločitev zaprtih oseb po spolu, starosti in vzroku zaporu; svrha izvršitve kazni bodi, jetnike navajati na red in delo, pripravljati jih na življenje na svobodi, нравno jih okrepiti. Izvršitev kazni na prostosti mora iti po stopnjah. Jetnike je treba zaposliti in pridobiti si morajo v zaporu znanja in spretnosti, da se utegnejo preživljati v prostosti sami. Kaznilnice morajo biti opremljene z modernimi stroji in orodjem. Jetniki morajo biti preskrbljeni glede zdravstva, oni pa naj imajo tudi priliko, da se duševno razvijajo. Treba je učiteljev in knjižnic. Inozemskim jetnikom bodi dovoljeno, da stopijo v stike z diplomatičnimi in konzularnimi zastopniki svoje države. Telesne kazni se smejo izvrševati samo pod najstrožjo kontrolo, takisto temnica. Pristne odredbe disciplinskega značaja se smejo uporabljati samo toliko časa, kolikor zahteva to na vsak način razdraženost jetnika. Vsak jetnik imej vsak dan priliko, da se sme pri-
tožiti pri upravi zavoda, pa tudi pri nadzorstvenem oblastvu.

Dopolnilo k vsem razpravam in predavanjem na kongresu je bilo vabilo na ogled moderne državne kaznilnice Bore pri Plznu. Na vse inozemske kongresiste je razgled po moderno urejeni kaznilnici napravil prav imeniten vtis. Češkoslovaška republika, ki je pred 5 leti povabila po svoji vladi mednarodni kongres kriminalistov v svojo sredo, sme zreti na potek kongresa in na utiske, ki so jih dobili kongresisti v njeni državi, pač z upravičenim ponosom.

Matematična obdelava statističnih podatkov Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Univ. profesor dr. Aleksander Bilimovič.

Statistični oddelek OUZD v Ljubljani obdeluje že vrsto let s pomočjo novejših matematično-statističnih metod različne podatke o zavarovanem delavstvu. Izvlečku iz statističnih podatkov, ki jih vsako leto pošilja interesentom, je omenjeni urad priložil letos devet lepo izdelanih grafičnih slik s kratkim besedilom. Te slike predočujejo ne samo prvotne statistične podatke, ampak tudi rezultate njih obdelave po metodah, ki jih nudi moderna matematična statistika.

Jugoslavija nima še nobene institucije, ki bi sistematično znanstveno obdelovala statistične podatke s pomočjo omenjenih metod, zato je posebne pohvale vredno iniciativno delo na tem polju ljubljanskega OUZD in šefa njegovega statističnega oddelka g. Iva Laha.*

Njegova letošnja litografirana publikacija vsebuje te zelo nazorne slike:

Slika št. 1: »Kretanje povprečnega števila zavarovancev po mesecih.« Na tej sliki je razen skupnega števila zavarovancev od začetka l. 1923. do aprila meseca 1930 posebej navedeno število moških in ženskih zavarovancev. Pri moških članih je opaziti regularno sezisko valovanje. V prvih mesecih vsakega leta članstvo narašča, doseže maksimum junija meseca, v juliju nekoliko pada, avgusta meseca se zopet dviga, potem začenja zopet padati. To je vpliv sezisjskih delavcev in sicer: stavbnih, gozdnih, poljedelskih in dr. Posebno močno je padalo število zavarovancev v začetku l. 1929., kar je v zvezi z izredno hudo zimo tega leta. Število zavarovanih žensk ne izkazuje izrazitih sezisjskih valovanj. Ako abstrahiramo od sezisjskih valovanj, vidimo, da je v splošnem število zavarovancev hitro naraščalo v prvi polovici l. 1923., kar je prav markantno pri ženskah. Vzrok temu naraščanju leži v novem zakonu o zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922, ki je povečal obseg zavarovanju zavezanih delavcev (služkinje!). Dalje

* Glej tudi študijo g. Iva Laha »Članstvo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani kot »gospodarski barometer« v publikaciji Delavske zbornice v Ljubljani: »Iz statistike našega delavskega zavarovanja«. Zbrala Ivo Lah in Filip Uratnik. Ljubljana. 1929.

pada število zavarovancev polagoma od konca l. 1923. do konca l. 1925. To je posledica krize, ki jo je preživljalo gospodarstvo v zvezi s hitrim dvigom vrednosti dinarja. Od l. 1926., ko je postala valuta stabilna in narodno gospodarstvo prebrodilo krizo, raste število zavarovancev stalno in precej hitro. Glede slike št. 1. pripomnim samo, da ni jasno, zakaj jo publikacija imenuje »Kretanje p o v p r e č n e g a števila zavarovancev«, kajti slika predočuje faktične številke za vsak mesec, ne pa kakršnekoli izračunjene p o v p r e č n e vrednosti.

Slika št. 2.: »Kretanje zavarovanih delavcev z ozirom na sezijsko, konjunktorno, slučajno in stalno zaposlitev« ter »Sezijski indeksi zavarovanih delavcev«. Na tej sliki je podano: a) faktično članstvo, b) izračunjeni so sezijski indeksi 7 let in na podlagi teh indeksov je izračunjeno tako zvano »očiščeno članstvo«, t. j. število zavarovancev po eliminaciji sezijskega vpliva, in c) članstvo, očiščeno ne samo od sezijskega, marveč tudi od konjunktornega in naključnega vpliva, t. j. stalno članstvo ali tako zvani »trend«, ki predočuje splošni razvoj zaposlenosti. Trend je izračunjen posebej za leta 1923. — 1925., ko je zaposlenost padala, in za leta 1926. — 1929., t. j. za dobo stabilizirane valute, ko je zaposlenost naraščala. Avtor slike pravilno dodaje, da povzroči »vsak narodno-gospodarski pretresljaj valovanje članstva OUZD. Statistika članov OUZD je torej zelo precizen »gospodarski barometer«, ki omogoča ne samo pravilno d i a g n o z o, marveč tudi zanesljivo p r o g n o z o (n a p o v e d!) našega delavnega trga.«

Toda slika št. 2., zlasti pa besedilo, ki jo komentira, potrebuje nekaj kritičnih pripomb. 1. Besedilo napačno označuje dobo od l. 1923. do l. 1925. kot »doba i n f l a c i j e« in vsled tega prihaja k protinaravnemu zaključku, da je »v dobi inflacije gospodarska delavnost polagoma padala«. Doba inflacije, t. j. doba, v kateri je naraščala množina izdanih bankovcev in je obenem naraščal državni dolg pri narodni banki, je trajala v Jugoslaviji od l. 1918. do konca l. 1923. Od tega časa, ko ni bilo prave deflacije, ker je množina bankovcev v obtoku ostala skoraj neizpremenjena in je tudi ostal neizpremenjen državni dolg pri narodni banki, je vendar od začetka l. 1923. do l. 1925. hitro rasel tečaj jugoslovenske valute. In prav njegova rast, ne pa inflacija, ki je več ni bilo, je bila vzrok, da je padala gospodarska delavnost v letih 1923. — 1925. Avtor slike ni upošteval pri izračunavanju sezijskih valovanj, da je bila amplituda teh valovanj znatno manjša za časa krize, zlasti pa v letih 1925. in 1926., in veliko večja v letih po stabilizaciji valute. Slični

pojavi so opazovali tudi drugod. Tako piše na pr. direktor berlinskega »Institut für Konjunkturforschung« profesor dr. Ernst Wagmann o sezijjskih valovanjih v Nemčiji to-le: »Nach der Inflation waren die Saisonschwankungen sehr stark in den Hintergrund getreten gegenüber den strukturellen und konjunkturellen Bewegungen. Jetzt setzen sie sich wieder wesentlich stärker durch. Ein besonders anschauliches Beispiel dafür, dass sich die gesamte Wirtschaftsbewegung allmählich wieder stärker saisonmäßig auflockert, bieten die Kurven der Textilwirtschaft... Ein anderes sehr schönes Beispiel bieten die Veränderungen des Notenbankstatus«. (Konjunkturlehre. Eine Grundlegung zur Lehre vom Rhythmus der Wirtschaft. Berlin. 1928, str. 57 — 58.) Isto ojačenje sezijjskih valov kaže po stabilizaciji valute tudi število zavarovancev v Sloveniji. To izpremembo sezijjskih valovanj bi bilo mogoče upoštevati, če bi izračunali za leta močnejših valovanj, namreč za leta 1927 — 1929, posebne sezijjske indekse. Drugače je ostalo v očiščenem članstvu precej neeliminiranega sezijjskega vpliva. 3. Avtor besedila si, po mojem mnenju, nejasno predstavlja bistvo »konjunktturnega« valovanja. Tako na pr. piše to-le: »Konjunktturni val (ciklus) je bil zelo izrazit v letu 1926, ter se je nato polagoma absorbiral. Ostra zima v začetku leta 1929. je povzročila zopet novo še močnejše konjunktturno valovanje, katero se je pa dosedaj tudi že nekoliko ublažilo.« Konjunktturni ciklus je valovanje, ki se razteza na več let (krajši cikli v Zedinjenih državah Sev. Amerike po 3 in pol leta, daljši cikli v predvojni Nemčiji od 6 do 10 let itd.). Vsled tega se ne more konjunktturni »ciklus« nanašati na katerokoli eno leto. Tisti odkloni očiščenega članstva od trenda, ki jih avtor smatra za konjunktturna valovanja, so v resnici ali gori omenjeni preostanki neeliminiranih sezijjskih oscilacij (l. 1928. in deloma l. 1929.), ali pa posledica kakšnih drugih (»naključnih«) vplivov. Ostra zima v začetku l. 1929. je na pr. izrazito naključen, nikakor pa ne konjunktturni vpliv. Pravih konjunktturnih valovanj avtor slike št. 2. ni zasačil že vsled tega, ker je za dobo sedmih let. v katerih se komaj odigra en konjunktturni ciklus, izračunil dva trenda, in sicer enega za tri leta in drugega za štiri leta. Taki trendi prav za prav niso trendi, katerih naloga je pokazati osnovno smer, kako se razvija dotični pojav v daljšem razdobju (vsaj se imenujejo »secular trend«). To, kar je na sliki št. 2. navedeno kot trend, sta dva v obliki premice izražena odlomka očiščene krivulje, ki predstavljata brže konjunktturno črto kakor trend. Če bi avtor izračunil en trend za vseh sedem let, potem bi se mogoče pokazalo pravo konjunktturno

valovanje, ker bi leta 1925., 1926. in deloma 1927. kot leta krize prišla pod ta trend, leti 1928. in 1929. kot leti oživljenja pa nad ta trend.

Slika št. 3.: »Kretanje povprečne dnevne zavarovane mezde« in »Sezijski indeksi zavarovane mezde«. Slika nazorno predočuje, za koliko so mezde moških zavarovancev višje od mezd ženskega članstva. Važna razlika med njhovimi mezdami je še v tem, da kaže mezda moških članov jasno izražena sezijska valovanja, dočim so pri ženskah ta valovanja veliko manjša. Škoda je samo, da so sezijski indeksi izračunjeni v absolutnih številkah, ne pa v odstotkih povprečne zavarovane mezde. Procentualni indeksi bi pravilneje izrazili razliko v amplitudi sezijskega valovanja mezde moških in ženskih zavarovancev. Najnižja je mezda v januarju — marcu, najvišja pa v juniju — oktobru z lahkim padcem v juliju. Od leta do leta je zavarovana mezda precej hitro rasla. To stoji v prvi vrsti v zvezi s formalnimi vzroki. Takšni so, na pr., uvedba novega mezdnege razreda št. XVIII (Din 48.—) v l. 1926., spojitve prvih sedem mezdnih razredov v en razred od l. 1928., slednjič, vedno bolj pravilno prijavljanje zaslужka zavarovanju zavezanih delavcev. Koliko pa je razen tega mezda tudi dejansko rasla, tega iz slike ni moči razbrati.

Slika št. 4.: »Odstotna razdelitev zavarovancev po starosti.« Interesantni so na tej sliki primerjalni podatki o starostni strukturi zavarovancev sedaj po štetju ljubljanskega OUZD na dan 30. junija 1926, 1927 in 1928 ter v bivši Avstriji v letih 1906 — 1910. Le-to ni razvidno, ali se nanašajo te številke na eno in isto področje. Po teh podatkih prevladujejo sedaj mnogo bolj mlajše starostne skupine od 16. do 26. leta. Avtor besedila pripominja k temu, da »Vzrok temu pojavu je predvsem povojna gospodarska kriza; mladi delavci so slabše plačani in jih podjetniki vsled tega rajši zaposlujejo kakor starejše delavce«. Omenjena starostna struktura zavarovanega delavstva pa je zelo povoljna za izvajanje bolniškega in zlasti pokojninskega zavarovanja.

Slika št. 5.: »Verjetnostne krivulje stanu zavarovancev.« Ta slika predočuje za vse starostne skupine izračunjeno »izravnano« verjetnost, da je član (oz. članica) ne- oženjen (oz. neomožena), oženjen (oz. omožena), vdovec (oz. vdova) in ločen (oz. ločena). Ta verjetnost tvori računsko osnovo za računanje premij in rezerv za pokojninsko zavarovanje.

Slika št. 6.: »Korelacija zavarovane mezde in starosti zavarovancev.« Avtor slike je, kolikor je meni znano, prvič

v Jugoslaviji uporabil »korelacijsko metodo« za izračunanje odvisnosti, ki je med mezdo in starostjo delavcev. Izračunil je »korelacijske koeficiente« med tema dvema pojavoma in »regresijske enačke«, ki naj omogočajo izračunavanje verjetne višine mezde na podlagi starosti ter narobe izračunavanje verjetne starosti na podlagi mezde. Računi se nanašajo na leta 1927 — 1929. Posebej so izvedeni za moške in ženske člane. Od leta do leta kažejo korelacijski koeficienti veliko stabilnost. Korelacija je pozitivna. Toda korelacijski koeficient je že za moške člane nizek, samo + 0,42, za ženske pa je povsem neznamen, namreč le + 0,20. Zadnji koeficient je veliko bližji 0 (popolna diskordanca) kakor + 1 (popolna konkordanca). Vsled tega lahko rečemo, da v splošnem skoraj ni nobene zveze med mezdo in starostjo ženskih zavarovancev. Tudi pri moških je ta zveza v splošnem zelo rahla. Ti nizki korelacijski koeficienti nikakor ne dajejo povoda do splošne sodbe, ki jo izvaja avtor besedila, češ da »starejši delavec povprečno več zasluži kakor mlajši«. Še manj ustrezajo dejanski izpremembi mezde z izpremembo starosti avtorjeve regresijske enače, po katerih »se povprečno dnevna zavarovana mezda poviša za vsako leto starosti pri moških za Din 0.42 in pri ženskah za Din 0.17«.

Že en pogled na sliko nam kaže, kako malo se ujema regresijska premica s faktično krivuljo mezde posameznih starostnih skupin. Vzrok temu kakor tudi relativno nizkim korelacijskim koeficientom je dejstvo, da mezda narašča z naraščanjem starosti le do določnega leta, od tega naprej pa pada. Pri moških članih mezda hitro raste do 25. leta, nato postaja rast bolj počasna, od 35. leta pa se mezda s početka polagoma in potem bolj hitro znižuje. Pri ženskih članicah mezda raste le do 25. leta, nato se drži do 47. leta skoraj na isti višini, od tega leta pa pada. Če bi avtor upošteval to tipično strukturo mezde glede na starost delavcev in na pr. za moške člane izračunil korelacijski koeficient posebej za starostne skupine do 35. leta in posebej za starostne skupine od tega leta naprej, bi dobil veliko višje koeficiente, in sicer: za prve skupine — pozitivnega in za druge — negativnega. Tudi splošna sodba bi bila torej drugačna.

Slika št. 7.: »Kretanje povprečnega (?) števila bolnikov po mesecih« in »Sezijski koeficienti bolnikov«. Slika kaže znaten padec števila bolnikov v sredini l. 1925., kar je zvezano s tem, da so bili uvedeni pregledi bolnikov in druga sredstva za to, da se preprečijo zlorabe po simulantih. Na ta način doseženi padec števila bolnikov je obenem vzrok aktivnih bilanc OUZD. Sezijski indeksi bolnikov ka-

žejo močno valovanje obolenj po mesecih, in sicer: močni dvig v januarju — marcu (influenca, večinoma pri moških) in drugi slabši dvig v avgustu — septembru (griza, večinoma pri ženskah). Ostra zima v začetku l. 1929. je povečala zlasti število bolnikov, ki se je takrat skoraj podvojilo.

Slika št. 8.: »Statistika obolenj in porodov v letu 1928. glede na trajanje bolnopolpodporne dobe.« Ta slika nam zelo nazorno predočuje vpliv pravnega momenta na trajanje dobe za bolniško podporo. Ker po zakonu z dne 14. maja 1922 ne dobe zavarovanci hranarine, ako traja pridobitna nesposobnost manj od 3 dni, je število obolenj, ki trajajo kvečjemu 3 dni, zelo nizko. Od 4 dneva obolenja rapidno rastejo in dosežejo svoj maksimum tako pri moških kakor tudi pri ženskah 6. dan. Nato obolenja rapidno padajo. Ker se po istem zakonu preknjiži v začetku 5. tedna hranarina obolenj vsled obratnih nezgod na nezgodno panogo, se opazuje pri moških drugi manjši maksimum koncem 4. tedna, in sicer na 28. dan. Pri ženskah, ki so zaposlene pretežno v manj nevarnih obratih, ni tega sekundarnega maksima. Prevladujoča množina obolenj traja od 4 do 15 dni. Vsled tega pripominja avtor besedila, da bi pretežna večina bolnikov ostala brez odškodnine ter bi bolniško zavarovanje izgubilo svoj pomen, če bi se podaljšala sedanja karenčna doba 3 dni, kakor to zahtevajo marsikateri interesirani krogi. Z zakonitimi predpisi so zvezana tudi minima pri obolenjih, ki trajajo cele tedne, t. j. 7, 14, 21 dni itd. Vzrok temu je določba, da se obolenja, ki se začno v nedeljo, odškodujejo od ponedeljka naprej, oziroma da se obolenja, ki se zaključijo v nedeljo, odškodujejo do sobote. Pri porodnicah je jasno razviden vpliv predpisa, po katerem imajo porodnice pravico do podpore 2 meseca pred porodom in 2 meseca po porodu ne glede na delazmožnost, da samo le ne hodijo med tem časom na delo. Vsled tega je pri njih opazati dve veliki protuberanci, t. j. dva visoko dvigajoča se maksima, in sicer na 60. in na 120. dan. Prvi maksimum tvorijo predvsem porodnice, ki so hodile na delo do poroda in uživale podporo 2 meseca po porodu, drugi maksimum pa se tiče tistih porodnic, ki so v celoti izkoristile dopust 4 mesecev.

Slika št. 9.: »Zloraba bolezenskih podpor po zavarovancih.« Slika je zgrajena na tehle preudarkih: »Pri slabo plačanih delavcih je siromaštvo često naravnost vzrok in povod bolezni. Povprečna dnevna zavarovana mezda bolnikov bi morala biti vsled tega dosledno nižja od povprečne dnevne zavarovane mezde vseh zavarovancev. V resnici pa je obratno. Zavarovanci izkazujejo ne glede na spol, starost in poklic tem večjo morbiditeto, čim večja je zavarovana

mezda in čim večja je podpora.« Previšek mezde bolnikov nad mezdo vseh zavarovancev dotične starosti pomeni torej intenziteto zlorab bolezenskih podpor. Da se to ugotovi, podaja slika posebej za moške in za ženske povprečno dnevno zavarovano mezdo vseh zavarovancev poedinih starostnih skupin in povprečno zavarovano mezdo bolnikov iste starosti v l. 1928. Vse zavarovane mezde so zaradi eliminiranja raznih naključnih vplivov izravnane po Wittsteinovi metodi, ki predstavlja eno izmed številnih metod, predloženih za tako zvano »mehanično izravnanje«. Slika kaže, da je bila v l. 1928. zavarovana mezda moških bolnikov povprečno za 10% višja od zavarovane mezde vseh moških zavarovancev, mezda ženskih zavarovancev pa za 12% višja. Brez dvoma je to zelo zanimiva ugotovitev. Toda dvomljivo je, ali je res ves ta previšek mezde bolnikov izraz za to, da so zlorabljene bolezenske podpore. Možno je namreč, da slabše plačani delavci težje izhajajo z dvetretjinsko podporo in to omejuje število njihovih prijavljenih obojenj. Še manj utemeljena je po mojem mnenju avtorjeva argumentacija, s katero razteza gori navedene logične zaključke tudi na porodnice. Pravi tole: »Zavarovana mezda porodnic pa je celo za 23% višja od zavarovane mezde ženskih zavarovancev, in sicer zaradi tega, ker znaša porodnina tri četrtine in hranarina samo dve tretjini zavarovane mezde.« Avtor sklepa iz tega, da »povišanje podpor od dveh tretjin na tri četrtine zavarovane mezde podvoji torej zlorabe.« Smatrati previšek mezde za izraz zlorabe v tem primeru ni mogoče že zaradi tega, ker podeljuje zakon porodnino ne glede na delazmožnost porodnice in je simulacija in skoraj izključena, ker se nosečnost, oziroma porod ugotavlja po zdravnikih. Vsled tega ni moči pripisovati višjega previška zavarovane mezde pri porodnicah kakor pri ostalih ženskih bolnikih dejstvu, da porodnice dobivajo tričetrtinsko podporo, ostali bolniki pa le dvetretjinsko. Še manj je upravičena na tej interpretaciji statističnih podatkov zgrajena avtorjeva matematična formula, po kateri povišanje podpor od dveh tretjin na tri četrtine zavarovane mezde podvoji zlorabe. Bolj verjetno je, da leži vzrok večjemu previšku mezde pri porodnicah v povprečno višji kvaliteti dela te kategorije ženskega članstva, s čimer je zvezana tudi povprečno višja mezda, torej v neki vrsti selekcije porodnic.

Pregledal sem po vrsti 9 interesantnih slik, ki jih je litografično izdal OUZD v Ljubljani. Ako sem si dovolil nekaj kritičnih pripomb, storil sem to vsled tega, ker priznavam vso važnost tega dela statističnega oddelka ljubljanskega OUZD. Hotel sem samo pokazati, da za matematično obde-

lavo statističnih podatkov in za proučavanje s pomočjo matematično-statističnih metod gospodarskih konjunktur ne zadostuje še izvedba računskih operacij, iz katerih sestojete metode, marveč je vedno potrebna najgloblja kritična presoja vsake uporabljene operacije in njenih rezultatov z gospodarskega vidika. Gori navedene kritične pripombe pa nikakor ne zmanjšujejo velike znanstvene in praktične vrednosti publikacije OUZD. Take publikacije in taka obdelava statističnih podatkov o socialnem zavarovanju so posebno važne sedaj, ko se pripravlja reforma zakonodaje o tem zavarovanju. A tudi za splošno proučevanje gospodarskih razmer v Jugoslaviji in v njenih posameznih delih so taki elaborati nad vse koristni. Vsak tak elaborat glasno priča o tem, da se bliža trenutek, ko se tudi v Jugoslaviji prične z resnim in sistematičnim znanstvenim proučevanjem gospodarskih konjunktur in da bodo izdelani na podlagi tega proučevanja tudi za prakso velevažni jugoslovenski »gospodarski barometri«, ki bodo pomagali hitri orientaciji praktičnih delavcev v zapletenem valovanju gospodarskega procesa. Jugoslovensko narodno gospodarstvo, posebno pa njegovi najbolj industrializirani deli, so že toliko razviti in toliko komplicirani, da za orientacijo v izpremembah njihove splošne konjunktore in konjunktore posameznih njihovih gran že nikakor ne zadostujejo stare metode, po katerih se posamezni pridobitnik orientira »po telefonu«. Čas je, da se prične tudi z drugimi bolj sistematičnimi metodami.

Iz načelnih razpisov ministrstva notranjih poslov.

Dr. Francé Goršič.

II. Zakon o posesti in nošenju orožja.

Med načelnimi razpisi pod naslovnico »Orožje« je ministrstvo notranjih poslov z razpisom št. 1 z dne 9. avgusta 1928 I. B. br. 11778 svoja podrejena oblastva opozorilo na zakon o posesti in nošenju orožja z dne 14. junija 1928 in na pravilnik za izvrševanje rečenega zakona z dne 1. julija 1928.

Načelni razpis št. 2 z dne 23. februarja 1929 Kom. br. 129 je bil izdan, da bi se ista oblastva seznanila z uredbo ministrstva notranjih poslov z dne 15. februarja 1929 Kom.

br. 91. s katero se predpisuje pravilnik za izvrševanje člena 12. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Toda nastali so »dvomi, kako je vsa ta določila uporabljati pri »Streljačkem savezu«, njegovih »Oblasnih saveznih streljaških družinah« in »Saveznih streljaških družinah«. Zato je ministrstvo notranjih poslov z načelnim razpisom št. 3 z dne 25. marca 1929 Komb. br. 249 ukazalo, da se morajo vsa občna upravna oblastva prve in druge stopnje in državna krajevna policijska oblastva ravnati po naslednjih navodilih.

1. Orožje, ki ga Streljački savez in njegove družine uporabljajo v smislu svojih društvenih pravil, je na podstavi odobrenja ministrstva vojske in mornarice ali v uporabo prepuščeno od vojaških komand ali pa le-tam odkupljeno. So pa tudi primeri, ko je minister vojske in mornarice Streljački družini ali pa posameznemu njenemu članu orožje podaril, tako da je postala dotična oseba ali dotična Streljačka družina lastnica orožja. V področju, kjer gre za vprašanje, kako ravnati po določilih o nabavljanju, posesti in nošenju orožja, bo treba vselej smatrati, da je tako orožje podarjeno v smislu čl. 13. zakona, odnosno § 11. uredbe z dne 1. julija 1928.

2. Kadar se orožje, ki ga ima ta razpis pod točko 1. v mislih, ne nosi, marveč samo hrani na kraju, kjer se prirejajo streljanja bodisi na lastnem ali na tujem, od pristojnega oblastva dovoljenem strelišču, ne potrebuje Streljačka družina niti ne potrebujejo posamezni strelci v smislu § 11, odst. 1. odredbe z dne 1. julija 1928 nobenega orožnega lista.

V teh primerih je Streljačka družina samo dolžna, odnosno je posamezni strellec samo dolžan, da posest orožja v smislu čl. 17. zakona in čl. 1., točke 5. uredbe z dne 20. februarja 1929 prijaví pristojnemu oblastvu, t. j. državnemu občnemu oblastvu prve stopnje, kjer pa le-tega ni, občinskemu oblastvu. (Slede navodila, kako se dajejo dovoljenja za posest in nošenje orožja, ter da so vloge takse oproščene.)

3. Ako se orožje, ki je omenjeno pod točko 1., tega razpisa, iz katerihkoli razlogov nosi — četudi ne zmeraj, ampak samo pri izrednih prilikah —, bodisi da ga pred streljanjem prenesejo na strelišče, bodisi da ga Streljačka družina nese k streljanju na neki drugi kraj, tedaj je treba imeti orožni list po čl. 9. zakona.

Ker je orožje vojaško ali vojaškega značaja, je za izdajo orožnega lista v smislu čl. 13. zakona in § 11. uredbe od 1. julija 1928 ban izključno pristojen.

Kadar prosi Streljačka družina kot taka, da se ji dovoli posest in nošenje orožja, se sme orožni list izdati na njeno ime, ako ona tako želi. Osebni opis na 2. strani obrazca IV. potem odpade, a Streljačka družina mora tedaj izdati za vse člane, za katere želi izposlovati dovoljenje posesti in nošenja orožja, legitimacije s točnimi in popolnimi osebnimi podatki, z opisom orožja, osebnim opisom in svojeročnim podpisom člana tako, kakor je predpisano na strani 1. in 2. obrazca IV. Legitimacije se morajo hkrati s prošnjo predložiti pristojnemu občnemu upravnemu oblastvu druge stopnje. To oblastvo jih s pozivom na sočasno izdani orožni list vidira ter vpiše člane Streljačke družine, ki imajo pravico imeti in nositi orožje, na 2. strani obrazca IV. s pozivom na istočasno izstavljen vidirane legitimacije.

Kadar prosi član Streljačke družine, da se mu dovoli posest in nošenje orožja, se sme list izdati samo na njegovo ime, kakor je predpisano v čl. 20. zakona; v tem primeru dobi pravico imeti in nositi orožje samo dotična oseba.

O takih orožnih listih naj občna upravna oblastva druge stopnje vodijo posebno evidenco v smislu § 14. uredbe z dne 1. julija 1928.

Za izdajo orožnega lista po točki 3. teh pravil je treba plačati predpisano takso.

4. Glede municije, ki služi za orožje, navedeno v točki 1. tega razpisa, veljajo določila § 25. uredbe z dne 1. julija 1928, po katerih se z orožnim listom dobi tudi pravica nabaviti si ustrezno količino municije. Kjer pa gre za dovoljenje, kakor je navedeno pod točko 2. tega razpisa, se sme municija nabaviti samo na podstavi nakaznice v smislu § 41. uredbe z dne 1. julija 1928.

5. Kolikor uporabljajo Streljačke družine po svojih pravilih tako orožje, ki ne spada pod čl. 2. točko 3. in 4. zakona, veljajo zanje odnosna določila zakona in uredbe z omejitvijo, da se sme tudi za to orožje izdati orožni list na ime Streljačke družine, če ona tako zahteva. V takem primeru je treba ravnati tako, kakor je določeno pod točko 3. tega razpisa.

6. S predhodnim odobrenjem ministrstva notranjih poslov se morejo ta navodila ustrezno uporabljati tudi glede drugih društev, ki rabijo orožje v slične svrhe, če imajo slične pogoje (kavtele) za javno varnost kakor Streljački savez.

Književna poročila.

Dr. Tomašić Dinko: **Kriminalni pobačaj sa gledišta sociologije i kriminalne politike.** Zagreb, 1930. Tisak Jugoslavenske štampe D. D. Str. 79. Cena ?

Problem, kako sprečavati umetni splav, je še vedno na dnevnem redu. Tudi za Jugoslavijo! Dobili smo novi kazenski zakonik, ki se je postavil na mnogo milejše stališče, kot je bilo ono starega avstrijskega kazenskega zakonika. Ipak misli Tomašić, da zakonodavec še ni pravega zadel. Ženske, pravi, se odločijo, da odpravijo svoj telesni plod, redno iz vzrokov biološke ali psihične narave, tretje osebe pa so pri takih zločinih vedno udeležene iz drugih, čestokrat zelo nizkotnih nagibov. Da se te tretje osebe samo nekoliko strožje kaznujejo, to še ni dovolj! Vobče nastopa po Tomašiću država z odredbami, ki naj pobijajo socialno-ekonomske faktorje odprave telesnega ploda; a ti da so samo sekundarnega pomena. Na primarne vzroke biološkega značaja kazenskopravne odredbe ne morejo vplivati; ti zločini bi se dali odkloniti samo s sredstvi biološke narave (imigracijska, kolonizacijska politika, evgenika). Druga vrsta primarnih faktorjev, ki vplivajo na predmetni pojav, je psihične narave. Tu se pač opaža učinkovanje kazenskega zakonika, ali samo na posameznem človeku, na ljudskih mnogotah pa ne. To pa da je raz sociološko gledišče manj važno in spada v delokrog kriminalne psihologije. Sredstva sprečanja, ki stoje pod vplivi psihične narave, so poleg kaznovanja kriminalne odprave telesnega ploda, zlasti ukrepi na polju socialne politike in pa rasne kulture. — Pisatelj je omenjene poedine faktorje kriminalne odprave telesnega ploda statistično preiskal. Ta del njegovih preiskav obsega z raznimi tabelami tri četrtine njegove študije in je pomaknjen na prvo mesto. Mi smo pisateljčeve končne izsledke najprej naveli, ker smo mišljenja, da so tabele zasnovane na precej ozki podlagi. Pisatelj je to sam čutil. V predgovoru se skuša opravičiti. Glede tehnične strani svojih raziskovanj se sklicuje na to, da je raziskovanje seksualnega življenja ter razširjenost kriminalne odprave telesnega ploda skoncentriral na nekoliko sel severne Srbije, seksualno življenje raznih družabnih slojev pa na obiskovalce poliklinike za kožne in venerične bolezni v Beogradu. V selih je dal izprašati 377 omoženih žensk, v Beogradu 480. To da mu je zadostovalo, češ, izpraševanja so se vršila po formularjih od zanesljivih oseb ter so bile tiste navedbe še posebej prekontrolirane. To stoji v predgovoru. Na strani 72. pa čitamo n. pr. glede Slovenije, da se pojavljajo kriminalni splavi ali odprave telesnega ploda v drugih krajih le poredkoma, v večjem številu pa samo v krškem okraju. Na razmere v Prekmurju pa se pisatelj ni hotel ozirati, češ v tem okraju »razvitak nije identičan sa razvitkom ostalih krajeva Slovenije«. Podatke o prekinjanju nosečnosti v Sloveniji je pisatelj povzel iz poročil okrajnih sanitetskih referentov in Higienskega zavoda v Ljubljani. No, v Sloveniji je veljala l. 1929., iz katerega

so ta poročila, še stroga zapoved, da se mora vsako kaznivo dejanje, ki se preganja uradoma, od vsakega državnega organa, ki ga je opazil, naznaniti, za zdravnike pa je veljal še posebej odiozni paragraf 359., po katerem zapadejo zdravnik, babica itd. kazni, če opaženega delikta ne naznanijo, pa bilo, da je bil samo sumljiv. Ne vemo, kako se zlagajo omenjena opazovanja v Sloveniji s kriminalno statistiko glede dejanskih obsodb. Ali to nam je jasno, da statistična ugotovitev 377 + 480 žensk v Srbiji za razmere v Sloveniji nima pravega pomena. Kako pa stoje razmere šele glede drugih pokrajin v celokupni Jugoslaviji? To navajamo samo radi primera; kajti že davno smo čitali in se tudi učili, da se dajo statistični podatki vedno tako zasukati, da se dokaže, kar se hoče dokazati, — izjemo tvorijo le one preiskave enakih pojavov, ki se manifestirajo v velikanskih številkah. Tudi »enotnost« izpraševanj po formularjih ne zaleže mnogo, če obstoji neizbežna heterogenost izpraševaljev.

Statističnim izsledkom Tomašičeve knjige glede njih sklepčnosti stojimo torej precej skeptično nasproti. Ali s tem vendar ne bi hoteli ni najmanj vzkratiti njegovim raziskovanjem zasluženno priznanje. Njegov trud bi se le še bolje izplačal, če bi imel priliko, svoje metode uporabljati na resnično ogromnem materialu iz pretežne večine pokrajin Jugoslavije. Bržčas bi Tomašič smel vendarle ostati pri svojih tezah. Toda kazenski zakonik jih pač za to ni mogel upoštevati, ker se je moral zadovoljiti glede pravosodja s specialno in generalno prevencijo, eventualno z očuvanjem družbe v psihičnem pogledu. Drugi momenti socialne in biološke narave spadajo, kar je Tomašič tudi sam opazil, pač v druge panoge splošne državne uprave.

Dr. Metod Dolenc.

Albertoni Aldo: Diritto bizantino, diritti balcanici, diritto italiano. Roma. Istituto per l'Europa orientale. L. 1930. Str. 42.

To naznanilo bodi obenem spomin mlademu učenjaku, pravnemu zgodovinarju, ki je umrl kot profesor univerze v Ferrari, dne 10. septembra 1929. Nastopil je kot poročevalec na zadnjem kongresu bizantologov v Beogradu (1927), kjer se je odlikoval kot večje poznavalec bizantinskega prava. Samo po sebi umevno, da je razširil svoj znanstveni delokrog tudi na pravo, ki je živelo v naših jugoslovenskih pokrajinah. Dopisovala sva si in iz njegovih pisem je žarela čista ljubezen do znanstva, čeprav — temelječega v inače od italijanske strani ne posebno uvaževanih jugoslovanskih pokrajinah. Kar iznenada pride spominska knjiga, izdana od njegovega veluglednega očeta. Knjiga navaja sijajno kariero Alda Albertonia, ki je v mladih letih postal redni profesor in je napisal že mnoge imenitne razprave. Prenapenjal je svoje duševne sile, telo mu je oslabilo, nagloma je umrl. Na smrtni postelji je še redigiral koncept tu oznanjene poslednje njegove razprave. Po svoji vsebini je razširjen referat, ki ga je pisatelj imel na bizantološkem kongresu v Oslu (1928). Priobčena je bila kot razprava v Studii Rumeni, izdana pa kot posebna knjiga s predgovorom C. Taglavinija sredi l. 1930.

Albertoni piše sijajno in velikopotezno. Zdi se, da je napravil namenoma najpoprej velikim učenjakom Zachariae von Lingenthal, Ricoboneu in Mitteisju globok poklon, nato šele nadaljuje s prikazom velike borbe med vplivnim bizantinskim pravom in pravom narodov, ki so nastali po razpadu bizantinske države, v prvi vrsti »Nova Roma«. Za pravilno razumevanje vseh problemov pa mu ne zadostujejo izsledki starejše literature, niti ne literature italijanskih znanstvenikov, ki jih po vrsti omenja z njihovimi deli. Z isto ljubeznijo se je oziral tudi na slovanske pisatelje. Podčrtava zasluge Saturnikove (Praga) glede »Zakona sudnij Ljudem« starih Bolgarov in Radojčiča (Ljubljana) glede Dušanovega zakonika in navaja tudi vse pisatelje med Jugoslovani, ki so se bavili z vplivi bizantinskega prava na poznejše pravo balkanskih narodov. Zaključil je svojo razpravo z globokoumno primerjavo nekih institutov v starem romunskem pravu, ki so mu podlaga »Documente Slavo-Române«, rumunskega učenjaka Ghibanescu, priobčeni že leta 1908.

Razprava se znači po vsem, kar smo navedli, kot razborit pregled literature in njenih odtenkov v pogledu relacije med pravom Bizanca in pravom balkanskih narodov in Italije. Škoda, da je usoda odločila, da je pero padlo Albertoniju iz rok, ko je šele odgrinjal zastore pravne zgodovine balkanskih narodov. Naj bo Albertoniju ohranjen svetel spomin, zlasti kot objektivnemu znanstveniku, ki ni imel najmanjše sumnje o polni vrednosti znanstva izven svoje ožje domovine.

Dr. Metod Dolenc.

Na gospodarskih ogledih po Sloveniji. Uredil dr. Fran Windischer. Izdala Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. 1930. Str. 67. Cena 24 Din.

V letniku Slovenskega Pravnika 1928/XLII. smo na strani 290. in 291. izrazili svoje mnenje o praktičnem sociološkem pomenu misije, ki jo vrši Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani tako, da iz svojega arhiva obelodanja statistično nacionalno-ekonomsko gradivo ter vzdržuje zvezo z našim vseučiliščem v tej obliki, da je za stalnega svojega sodelavca pri teh objavah pridobila profesorja za statistiko in socialno ekonomijo dr. Albina Ogrisa. Kako vrednost daje njenim publikacijam baš to sodelovanje, se vidi letos, ko razvija dr. Ogris pred čitatelji sliko gospodarskega desetletja 1919 — 1928 v Sloveniji na temelju gradiva, ki se nahaja v trgovinskih registrih in katastrih izdajateljicinih. Pisatelj je snov statistično porazdelil na 21 važnih »sestavkov«, ki nas zares lepo seznanjajo s sicer skritimi vzroki gospodarskih dogodkov in zvez v prvem desetletju naše politične samostojnosti. Zlasti pa je treba naglasiti, da si je pisatelj svest, da mu v glavnem ne gre toliko za nego naše neobgljene posebne slovenske statistike, marveč da on predvsem obavlja nekaj onega težkega, celotnega potrebnega dela, namreč kopanje temelja za statistiko obrtnih, industrijskih in trgovinskih odnosov cele naše zemlje, sicer ne temeljev za ono podrobno statistiko, za katero bogati narodi vzdržujejo trope nameščencev, pač pa temeljev za ogrodno statistiko, ki služi orientaciji pri

vsakovrstnih obratih ter njih pravnih likih, glavnica, poslovnih uspeh, davkih in konkurzi. Izdajateljica nadaljuje z objavljanim zadnjič začete davčne statistike. Letos nam predvaja v 10. tabelah neposredne, a v 11. tabeli posredne davke, ki teže Slovenijo; to je dober pripomoček za uveljavljanje mesta, ki gre Sloveniji v gospodarstvu, a tudi za brambo njenih pravic. Statistiki trgovine, obrta in industrije iz l. 1925 — 1927 sledi letos statistika za l. 1928 v treh izkazih. Publikacijo zaključujejo trgovinski in združni registri za l. 1928 in 1929 in pregled o potrdilih in svedočbah, ki jih je izdajateljica strankam izstavila v rečenih dveh letih. Imamo samo to željo, da dobi tako lepo zamišljeno podvzetje svoje stalno letno izdanje, ki naj izide vselej čimprej po završenem letu kot statistični letopis trgovine, obrta in industrije v Sloveniji.

Dr. France Goršič.

Dr. Sajovic Rodolfo: *Rassegna completa di legislazione Jugoslava. Anni 1925 — 1928.* Istituto di studi legislativi. Roma 1930. Str. 72. Cena za Italijo 25 lir, za inozemstvo 45 lir.

Pregled naše jugoslovanske zakonodaje za zadnja štiri leta pred znamenitim 6. januarjem 1929, torej zakonodaje mučno-hirajoče narodne skupščine, smo dobili letos v juniju — preko Italije! V 4. in 5. zvezku *Annuario di Diritto Comparato e di Studi Legislatori* je ta pregled izšel in leži pred nami kakor poseben odtisk v prikupni obliki brošure formata velike četverke. Po vsem tem gre za delo, namenjeno pravni komparativi. Napisal ga je z veliko akribijo in veščo roko naš urednik Slov. Pravnika. Razpredelil si je vse delo v predgovor in v četvero posebnih poglavij, za vsako od štirih let po eno.

Predgovor obsega nekakšen zgodovinski opis postanka in razvoja naše države v prvih desetih letih, na zadnjih treh straneh pa navaja najvažnejše zakone po kronološkem redu, ki so izšli do l. 1925., in to po glavnih vidikih: državna organizacija, zasebno pravo, narodno gospodarstvo, davki in socialna politika. V vsakem poglavju za zakonodajo poedinega leta pa so zakoni, ukazi, pravilniki, odloki kronološko razpredeljeni zopet po posebnih vidikih, ki se vrste po abecednem redu, a ta red ni za vsa štiri leta enak. Ti posebni vidiki so pa tukaj številnejši kot v predgovoru ter se dele v take nad vrsto in pod vrsto. Oni nad vrsto seznanjajo čitatelja z glavno vsebino zakona, ukazal itd.; tile ekscerpti kažejo prav posebno, da se je pisatelj z vso ljubeznijo do predmeta in pravne komparative potrudil dati v zbitih stavkih jasno sliko materije ter se mu je to vseskozi tudi posrečilo. Vidiki, ki so ločeno po marginalnih napisih tiskani pod črto, nabrajajo ali hočejo nabrajati manj važne pravilnike, odloke itd. Tudi pri teh je z večine podana kratka vsebina. Ali uverjeni smo, da odkaz nad črto ali pod njo ni bilo delo našega pisatelja, ampak italijanskega redaktorja. Mislimo si, da je redaktor hotel skrajšati rokopis — v originalu je bil pisan nemški, preveden pa od prof. Vinka Baratta (Napoli) —, pa je pri tem mnogokaj prezrl, pa tudi glede važnosti napačno ocenil. Zato tudi razvrstitev nad črto in pod črto, ki je imela namen prištediti prostora z

večjim in manjšim tiskom, ni povsod po pravilnih vidikih urejena; n. pr. oddelek »Bestiame« se nahaja v letniku 1925. nad črto, »Impiegati« ali »Imposte e tasse« pa pod črto; v letniku 1928. čitamo o »Emigrazione« nad črto, o »Avvocati e Notai« pa pod črto itd., itd. Takisto stavimo samo na rovaš italijanskega redaktorja napako na str. 60., da so »tapije« naslovi za prenos nepremičnin, ki se uporabljajo v Bosni in Hercegovini, kaj takega naš dr. Sajovic prav gotovo ni napisal.

Samo pisatelj, ki je prav vso zakonodajo za celokupno državo temeljito predelal, je mogel v tako zgoščeni obliki podati tak pregled. Ne vemo, kako je prišlo do tega, da je ta pregled izšel baš v imozemstvu, vemo pa, da je dobila Italija interpreta naše zakonodaje, ki dela naši državi čast. Želimo le, da bi pisatelj enkrat započeto delo nadaljeval tudi glede zakonodaje sledečih let, pri tem pa misli še na to, da bi bil tak pregled (zlasti »nepristrižen«) v veliko korist tudi nam samim, seveda v domačem jeziku.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Bajič Stojan: Nameščensko pravo. Prvi snopič. Zveza društev privatnih nameščencev. Ljubljana 1930. Str. 60. Cena ?

Enotnega pojma nameščenec naše pravo ne pozna. Prav tako nimamo enotnega pojma za delavca. Zato tudi nimamo enotnega nameščenskega prava. Najrazličnejši zakoni urejajo nameščensko pravo. Težavna je ločitev, kateri nameščenec spada pod določbe enega zakona, kateri pod drugi zakon. V splošnem je nameščensko pravo regulirano z različnimi specialnimi zakoni, le za one nameščence, kateri po definiciji ali karakterizaciji zakonov spadajo izven območja teh specialnih zakonov, velja obče državljansko pravo. Naši zakoni ločijo nameščence v sledeče glavne skupine, odnosno nameščenci so vsled različnih zakonov razdeljeni v sledeče skupine: 1. trgovinski in njim slični nameščenci, 2. graščinski uradniki, 3. rudniški nameščenci, 4. novinarji, 5. ostali nameščenci. Za prve štiri skupine veljajo posebni zakoni, za zadnjo pa občni državljanski zakon. Ta poslednja skupina je zelo številna: vzgojitelji, nameščenci društev in zvez, osebni tajniki, artisti, igralci, zasebne bolničarke, upraviteljice, asistenti zdravnikov in zobozdravnikov itd. Zavarovanje nameščencev za slučaj starosti in onemoglosti ureja poseben zakon o pokojninskem zavarovanju zasebnih nameščencev, dočim je bolniško in nezgodno zavarovanje urejeno v splošnem zakonu o zavarovanju delavcev, v kolikor tudi tu niso izjeme za rudniške nameščence. Pregled po delovnem pravu je zato prav otežkočen in kodifikacija nujno potrebna. Delovno pravo je zlasti v letih po vojni mnogo pridobilo na svoji vsebini, mnogo pa tudi na svoji važnosti. Zelo hvale vredno je vsako delo, katero skuša delovno pravo, četudi v obliki razprav več ali manj pregledno in popolno podati in pri tem istočasno izoblikovati pravno-tehnične pojme. V delovnem pravu je naša terminologija zelo skromna, nejasna, pogosto pogrješna. To škoduje pravni sigurnosti in enotni judikaturi.

Teh nalog se je hvaležno in posrečeno lotil dr. Bajič v naznanjeni socialno pravni razpravi. Izšel je prvi snopič, pričakujemo nadaljevanja.

Razprava je razdeljena v dva glavna dela: I. Nameščenec in službo-dajalec in II. Službeno razmerje. Delo je razdeljeno na več poglavij. Za praktično uporabo bi bilo potrebno še alfabetično stvarno kazalo raznih pravnih predpisov in pojmov.

Dr. Bajičeva razprava ni suho ponavljanje besedila zakonov, ona je istočasno tudi komentar k raznim določbam zakona. Razprava daje lep pregled predmetne literature in judikature. Tako je dr. Bajičeva »Nameščenско pravo« iz praktičnega kakor iz teoretičnega vidika dobro delo, osnova za temeljitejše poznavanje te vrste delovnega prava. Takega dela naša pravna literatura doslej še ne pozna.

Dr. J. Bohinjec.

Dr. Swoboda Ernst: Kommentar zum Pressgesetz und zur Strafgesetznovelle samt den übrigen einschlägigen Vorschriften. Ulrich Moser's Verlag. Graz, 1930. Str. XVI + 182.

Komentar je napisan s srečno roko. V kratkih, jasnih stavkih navaja vse, kar potrebuje praksa. Poedini problemi so poočiteni z markantnimi naslovi. Na kraju vsakega paragrafa so dodani motivi iz prvotne vladne predloge tiskovnega zakona iz l. 1922., enako pa tudi iz obrazložbe k noveli iz l. 1929., ki je prinesla izpremembe občnega kazenskega kakor tudi tiskovnega zakona v Avstriji. Praksa, ki izhaja iz odločb kasacijskega dvora, je upoštevana, prav posebno pa še književnost. Da prikazemo ta izvrstni komentar v Slov. Pravniku, zato imamo več vzrokov. Prvič naj se vidi, kako se je tiskovno pravo od časa, ko smo imeli s sedanjo republiko Avstrijo še skupen tiskovni zakon, razmahnilo; drugič pa naj pokažemo na neke vzporedne določbe, pri katerih bi se ob razlagi pri nas nasprotni razvoj tam ne imel prezreti. Kajti na vse zadnje so tisk pljuča kulturnega sveta, a ta ne more biti za vsako državo povsem drug; izvestne skupne poteze morajo biti dane. — Swoboda je uvodoma dejal, da namenoma ni hotel preobširnih teoretičnih izvajanj. Napisal pa je vendar skoro celo studijo o zgodovini razvoja tiskovne svobode, ki je jasna do zadnjega stavka. Pri razlagi § 3., kaj pomenja razširjevanje tiskovine (Verbreitung des Druckwerkes) pa ne bi podpisali mnenja, da znači že samo prečitavanje tiskanega spisa neki drugi osebi — razširjevanje. Potrebna je pač neka izprememba s predmetom (corpus) tiskovine; naš tiskovni zakon pravi v čl. 14. »izročaja«, a enako tolmačijo pojem razširjevanja v tem pogledu tudi v Nemčiji. Zanimivo je, da je v avstrijski zakonodaji prodrli šele l. 1929. čisti kumulacijski princip glede denarnih kazni za več tiskovnih deliktov. Ne uvidimo pa, zakaj naj bi ta princip veljal, kot trdi Swoboda, samo za tiskovno-policijske, a ne za vsebinske delikte. Saj se je izprememba prejšnjega tiskovnega zakona iz l. 1922. izvršila s kazensko novelo, torej z novo redakcijo kazenskega zakonika. Tudi motivi vladne predloge iz l. 1929. ne delajo takega razločka, ampak govore o obeh vrstah tiskovnih deliktov skupno. Tudi zanemarjenje dolžne pažnje je postalo neka posebna vrsta vsebinskih deliktov, ko se da dokaz resnice za kleveto uveljavljati,

pa je storilec, ki mu je dokaz izpodlehel, kazniv. — Pri razlagi § 9., ki nalaga, da se ob kolportaži označi cena posamezne številke, bi bilo zanimivo izvedeti, kaj misli pisatelj o pojavu v vsakdanjem življenju, da se poleg tiskane cene označi še posebej višja cena na drug način, in kaj o tem, če kolporter na lastno pest že povišano ceno še sam dvigne? Zaščita publike na kolodvorih itd. bi bila potrebna. Pri pojmu »Wissentlichkeit« (str. 36., 55.) pogrešamo razlago, v kakšnem razmerju stoji s pojmom »böser Vorsatz«. Vemo, da je kasacijsko sodišče na Dunaju glede istega izraza v avtorskem pravu oba pojma istovetilo. Zdi se pa, da védenje ali vedočnost še ni hotenje in da delikt, pri katerem zadošča samo védenje, ne more biti kazniv, če je ostalo dejanje pri poskusu. Vsekakor bi praksa teoretično razlago označenega razmerja pozdravljala. — Pretirano se nam zdi, če pisatelj pri tiskovinah, ki se v tuzemstvu tiskajo, v inozemstvu pa izdajajo, izključuje zahtevo po navedbi kraja tiska in založbe ter dotičnih firm; če pride do diferenc, pa se naročene tiskovine ne sprejmejo, ampak vrnejo: ali tiste potiskane pole papirja niso tiskovine? Kako se zloga to z določbo § 15., po kateri že malomarna opustitev v govoru stoječih zahtev tehnične narave tvori kaznivo dejanje? — Pri razlagi določb o popravkarstvu bo tudi naše pravnike zanimalo, kaj pomenijo pojmi »bodoče« ter »notranje« činjenice. Pravilno uči S w o b o d a, da se take činjenice največkrat prikazujejo kot v sedanost projicirane činjenice, ki se morejo v tem primeru zadeti s popravkom. Poučno je razlaganje, kaj je in kaj ni tiskovni vsebinski delikt. Če je treba za kaznivi dejanski stan, da pristopi še nov znak, ki v vsebini tiskovine še ni zapopaden, ne gre za vsebinski tiskovni delikt. V tiskovini vsebovan izraz misli še ni vse; treba še, da se vsebina individualni osebi naznani, potem šele nastane po tiskovini delikt go-ljufije, silovanja, nasnovanja itd. Kakor ima pri nas tiskovni zakon določbe o materialni odškodnini, tako predvideva tudi čl. 30. avstrijskega tiskovnega zakona pod izvestnimi pogoji denarno globo. Kar uči S w o b o d a, da se prisoditev te globe ne sme odkazati na redno civilno-pravno pot, velja po našem mnenju tudi za odškodninske zahteve po čl. 62. našega tiskovnega zakona. Stari spor, ali je časnik kot tak sposoben predmet klevete ali razžalitve, je rešila avstrijska novela iz l. 1929. v pozitivnem smislu. S w o b o d a pravi, da je mišljeno novinarsko pod-jetje in utesnuje možnost tožbe na tiste primere, kjer se ne da spoznati, katera fizična oseba je pri tem prizadeta. Sicer pa citira svoječasno odločbo Prav. zb. št. 108., priobčeno in komentirano od podpisane-ga poročevalca v Z. f. Ostrecht 1927, str. 394. in misli, da mora biti žalitev podana glede časnika kot takega, že zato, da se ve, ali je dokaz resnice dopusten. — Vse te opazke, ki smo jih nabrali na brzo roko, pač opravičujeta našo uvodoma izrečeno presojo komentarjeve kakovosti, pa tudi njegovo porabnost za naše pravnike vsaj v primerjalne svrhe.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Ogrin Fran: Dopolnilo k »Državoznanstvu«, Ljubljana, Lastna založba. 1930. Str. 20.

Pisatelj je priredil k svoji, v lanskem Slov. Pravniku na str. 355. oznanjeni knjigi majhno dopolnitev, v kateri navaja najpoglavitnejše, v zadnjem poldrugem letu izišle zakone.

Razne vesti.

V Ljubljani, meseca novembra 1930.

Kronika društva »Pravnika«. Pri pogrebu pokojnega podpredsednika stola sedmorce in rektorja dr. Ante Verone je zastopal društvo »Pravnik« rektor ljubljanske univerze g. dr. Metod Dolenc. Tretjega shoda češkoslovaških pravnikov v Bratislavi v mesecu oktobru 1930 se je udeležil kot zastopnik društva »Pravnika« g. dr. Janko Žirovnik, podpredsednik advokatske komore v Ljubljani. Društvu so pristopili novi člani: dr. Franjo Agoston, sodnik okrožnega sodišča v Bihaču, dr. Jože Požru, odvetnik v Črnomlju, in dr. Ivon Štempihar, odvetnik na Jesenicah. Izstopil je en član.

Osebnosti. Postavljeni so: Peter Keršič in dr. Anton Stuhec za sodnika apelacijskega sodišča v Ljubljani; Janko Čerček za starešino sreskega sodišča v Marnbergu, Jakob Jerman, dr. Ernst Kobe, dr. Josip Šenk in dr. Andrej Dolinar za sodnike okrožnega sodišča v Ljubljani. — Odvetniško pisarno so otvorili: dr. Franc Schley v Ljubljani, dr. Rajnhold Kerschbaumer v Celju, dr. Rihard Rom v Kočevju, Anton Mejač v Ljubljani, dr. Ervin Mejak v Konjicah in Teodor Sbrizaj v Gornjem Gradu. Preselil se je odvetnik dr. Ferdo Černe v Dolno Lendavo. — Upokojen je predsednik okrožnega sodišča v Novem mestu dr. Jurij Polenšek. — Umrla sta odvetnik in višji sodni svetnik v pok. Anton Bulovec ter višji sodni svetnik v pok. Janko Guzelj.

Izvedba izvršbe na čim hitrejši in uspešnejši način v Beogradu. Ker se izvršbe v Beogradu še vedno ne izvedejo zadovoljivo hitro, pričujemo iz pisma g. dr. A. Mojzerja, odvetnika v Beogradu, nekaj nasvetov, kako priti najhitreje do cilja.

Mesto izvršbe v poplačilo, ki le redko privede do uspeha, naj se zahtevajoči upnik posluži zavarovalnih sredstev srb. gr. p., ki se imenujejo glede nepremičnin »pribeleška«, glede premičnin »zabrana« (§§ 393 srb. gr. p.). Postopek pri slednji je pri tem tačle: Temeljem polnovažnih listin, h katerim je šteti tudi pravnomočne sodbe in sklepe, dosepele menice, in iz katerih izhaja dospelost terjatve, se zaprosi beograjsko sodišče za dovolitev zabrane. Rešitev se izda v najkrajšem času in jo pošlje sodišče uradoma kot nujen predmet upravi grada v izvršitev. Tamkaj je ustanovljen poseben oddelek za zabrane. Uradnik tega oddelka

gre na to s skrbnikom, ki ga je imenoval upnik v predlogu ali z upnikovim zastopnikom brez predhodnega obvestila k zavezancu, ki mu popiše premičnine za slučaj, da ne plača vsega dolga. Popisane premičnine vzame po upniku imenovani skrbnik v svojo shrambo in jih po potrebi odpelje. Tako postopanje izvaja na zavezanca seveda velik pritisk in je zato dolg v večini primerov v kratkem času plačan. Ako pa zavezanec kljub temu ne plača, mora zastopnik zaprositi za prodajo in s tem preide postopanje v štadij prave izvršbe, z učinkom, da ima upnik v tem primeru zastavno pravico že od dne vložene prošnje za zabranu, seveda le na onih predmetih, ki so bili ob priliki zabrane popisani. Razume se, da je treba potek zabrane spremljati od začetka do konca zaradi njene čim večje uspešnosti. V predlogu na zabranu je treba vsaj pavšalno navesti predmete, ki naj se popišejo, ter je zato treba vedeti vsaj za poklic zavezančev.

Po veljavnih predpisih naloži sodišče zavezancu le plačilo stroškov zabrane, dočim mora nositi stroške prave izvršbe zahtevajoči upnik sam. To vprašanje pa je mogoče povoljno rešiti potom dogovora z vsakim substitutom.

Zabrana je zvezana z eno, zlasti pri velikih zneskih občutno nevspečnostjo, da je namreč treba zanjo plačati takso po Tbr. 138., to je 1% plus 5 Din.

Po § 80 gradj. post. mora biti podpis na pooblastilu overjen. Pri zabranah bi sodišče samo moralo zahtevati po § 85. gr. p. overjen podpis. Praksa ni najstrožja, vendar je v važnih ali nujnih stvareh previdnost na mestu. Enkratno generalno pooblastilo zadostuje za vedno, ker se v vlogi priloži le prepis originalnega pooblastila, ki ga hrani zaštopnik v svojih spisih, a ga mora na zahtevo vsak čas pokazati. Za vložitev tožbe je neobhodno potrebno overjeno pooblastilo tožnika.

Za izposlovanje zabrane je torej v navadnih primerih potrebno: 1. dospela menica, izvršna sodba ali izvršen sklep; 2. overjeno pooblastilo zahtevajočega upnika, izjemoma na riziko navadno ali substitucijsko pooblastilo; 3. poblizja navedba stvari, na katere se uvedi zabrana. Pri opisanem položaju je najbolje, da se predlaga koj temeljem sodbe pri izvršilnem sodišču (n. pr. v Beogradu) zabrana, ne da bi se vlagal pri dovoljujočem sodišču izvršilni predlog po predpisih slov. dalm. izvršilnega reda.

Gori opisana zabrana (ali pribeleška) pa se seveda utegne izposlovati, tudi še preden dospe terjatev sama v plačilo. V takih primerih pa mora zahtevajoči upnik izkazati po §§ 394 in 399. srb. gr. p., da je izterjanje njegove terjateve ogroženo.

Prošnja: Vse tiste, ki imajo moj tolmač h kazenskem zakoniku, prosim, da vpišejo vanj še sledeče popravke: V § 16. (zakoniti tekst) so izostale v predzadnji vrsti za besedo »odvrniti«, besede: »ali on ni vnaprej vedel za nastopivšo posledico«. Na strani 185. mora stati v 12. vrsti, čid zdolaj šteto namesto »proximus« beseda »propinquus«.

Dr. M. Dolenc.

Plačevanje članarine.

Društveni blagajnik je začetkom novembra t. l. razposlal poštne položnice vsem zamudnikom s plačilom članarine in vsakemu označil njegov zastanek na položnici s pribitkom majhnega zneska za stroške.

Zastankov na enoletni članarini je 290, na dveletni 61, na triletni in večletni 18. Skupna vsota vseh zastankov dosega okroglo vsoto Din 28.000'—.

Prosimo vse gg. društvene člane, ki so še v zastanku s plačilom svoje članarine, da nam zastanke čimprej, zanesljivo pa nakažejo vsaj meseca decembra. Opozoriti moramo, da bomo z Novim letom črtali kot člane vse one **triletne zamudnike**, ki dotlej ne poravnajo zaostale članarine.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe: Spomenica na drugi Kongres pravnika, Spomenica za III. glavnu skupštino Kongresa pravnika in letniki „Slov. Pravnika“ od l. 1909. naprej. Cena s poštnino vred za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za Spomenico o sarajevskem Kongresu 30 Din, za „Slovenski Pravnik“ letniki od 1923 do 1929 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din. Posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — cena 15 Din.

